

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשע"א בעזרה"ת

לקט
שאלות המצויות

חלק ד'

עם
פסקי גדולי ההוראה שליט"א

יורל בסיד ע"י
יהודה אריה בן אאמור הנח"צ
רבי יוסף צבי הלוי וצוק"ל דינר

תמוז תשס"ח
בני ברק

חוברת שיצאו כבר לאור:

- א. אפריון לשלמה - עניני קידושין ונישואין.
- ב. לקט הלכות יו"ט.
- ג. לקט הלכות מזוזה.
- ד. לקט הלכות שליח ציבור - עם קונטרס הלכות ראשית הגז.
- ה. הלכות כשרות בבית.
- ו. לקט הלכות חנוכה, ומגילה.
- ז. לקט שאלות מצויות - ג' חלקים.

אפשר להשיג הספר

י.א. דינר

האדמו"ר מגור 37

בני ברק

טל. 03-6181981

ובבית ההוראה שע"י ביהכנ"ס "דברי שיר"

רח' זכריה 4, בני-ברק טל: 6194741

כל יום [א-ז] בבוקר בין 8.45 - 9.15, ואחה"צ א-ה בין 1.45 - 2.15

קונטרס זה מוקדש לזכרו של אבינו

הגאון הצדיק

רבי יוסף צבי הלוי דינר זצוק"ל

בן החבר ר' ברוך חיים הלוי הי"ד

ראב"ד בהתאחדות קהילות החרדים

ורב דקהל עדת ישראל לונדון

מלפנים רב אב"ד קעניגסבערג באשכנז ובעוד ק"ק.

נולד בקעלן תרע"ג

ועלתה נשמתו השמימה בשיבה טובה

אור לארבעה עשר בניסן תשס"ז

ת. נ. צ. ב. ה.

ונזכה כולנו ללמוד ממעשיו וללכת בדרכיו

תוכן הענינים

הקדמה..... י

תשובה מאאמו"ר זצוק"ל

בענין חגיגת יום הולדת וכדומה..... יג

תשובה מהגאון רבינו שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל

בענין החלפת מיטול לתינוק כאמצע הסעודה

ובענין ללמוד עם ילדים שאינם נקיים..... יד

תשובה מהגאון בעל "שבט הלוי" שליט"א

בענין פריון הבן ביו"ט שני בארץ ישראל - מילה שלא בזמנה ביו"ט

שני - כל שאינו פודה בזמנו אם עובר בעשה כמו מילה - בן חו"ל

שבאו לא"י ודעתו לחזור לענין יו"ט שני - מצוה בזמנו עדיף ע"י

שליח או מצוה בו יותר מבשלחו..... מז

תשובות מהגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א

טעות בסיום שים שלום..... יט

הרמת ידים לנשיאת כפים..... יט

הפצצים על ארון קודש..... כ

שכר הגבהה וגלילה..... כ

שמו"ע עם הציבור או אשר יצר..... כא

סיום ברכת השכיבו בשבת..... כא

ספירת העומר..... כב

תספורת במוצ"ק ליל ל"ג בעומר..... כב

הליכה בין ב' נשים..... כג

הרהור בר"ת בשעת תספורת..... כג

מה שקנתה אשה קנה בעלה..... כג

טעה בברכת שהכל ברא לכבודו..... כ"י

אורח חיים

- כה..... קשר בשעת עשיית ציצית
 כו..... נתינת לקה על חושי ציצית
 כז..... מקום הנחת תפילין בראש
 כח..... הנחת תפילין ע"י אשה או גוי
 כט..... תפילה במגן לפני גן החמה או אח"כ ביחידות
 ל..... הנחת ארון הקודש ע"ג מדף
 לא..... אשה - להוציא בברכת התורה
 לא..... אשה - להוציא בברכת התורה
 לא..... כיבוס במכונת כביסה לפני התפילה
 לב..... ש"ץ בעל ברית בתפילת מנחה
 לג..... לאחר התפילה נודע שנדחתה הברית
 לג..... סמיכות תחנון לשמונה עשרה
 לד..... מתי להתנות שלא יהא בו קדושת בית הכנסת
 לה..... אמירת "אבי מורי" על חילונו
 לה..... ברכת "הגומל" על שחיה בים
 לו..... הנודר שלא יהנה מכל יורדי הים
 לו..... האם שחיה בים נחשבת כיציאה לחו"ל
 לו..... "קו התאריך" ליד מדינת "אוסטרליא"
 לו..... ברכה למי שנשרף ביתו
 לח..... עד מתי אפשר לברך על לידת הבן
 לח..... ברכה על ים המלח
 לש..... בירך אחמול על ים אחר
 מ..... אם מברכים ב' ברכות על ב' מלכים
 מ..... שכחה להדליק נרות שבת
 מא..... מפמיר ליארצייט או לכר מצוה

- מא..... קריאת קרי או כתיב.
- מב..... וידוי שכיב מרע בשבת.
- מג..... שימוש בשבת בכלים חד פעמיים לחמין.
- מנ..... חילול שבת להצלת אבר.
- מד..... ברכת "שהחיינו" בערב שבת.
- מה..... נעשה בן שבעים בבין המצרים.
- מו..... לכבד חילוני בשתיה בתענית.
- מז..... לצום או ללמד.
- מז..... העברת ס"ת לצורך סליחות.
- מח..... בעל תוקע שהתכוון לא להוציא את שונאו.
- מח..... למה לא גזרו בקריאת התורה שמא יעבירו בשבת.
- מט..... החזקת שופר.
- מט..... חילול יו"ט לשמיעת שופר.
- נ..... ברית מילה בשבת שיבואו ע"י חילול שבת.
- נ..... עבירה בשונג או במזיד.
- נא..... אמירת י"ג מדות באמצע וידוי.
- נב..... בקשות על צרכים פרטיים בר"ה ויוהכ"פ.
- נג..... ב' טעמים למה אין אומרים "אבינו מלכנו" בשבת.
- נג..... אכילת לחם לחולה בט"ב.
- נד..... חולה המסרב לאכול ביוכ"פ.
- נה..... חסר בר' מינים בשאר הימים.
- נה..... הזיק לולב בחנות.
- נו..... שולחן וסידים בדופן עקומה.
- נו..... להקיף או להחזיק ס"ת.
- נו..... קדיש בליל שמחת תורה.
- נח..... הדלקת נר חנוכה על מעקה המרפסת.
- נט..... להעיר את ההורים לנר חנוכה.

משפחה המתארכת אצל אחרים בחנוכה.....ס
הדלקה בזה אחר זה.....סא
חתן ביום חתונתו בחנוכה.....סא
לא הדליק נרות שבת וחנוכה.....סב
אם אפשר לברך ברכת הרואה כליל שבת.....סג
הזזת השולחן עם הנרות בשבת.....סג
סביבון בשבת.....סד
להפיל גורלות בשבת.....סד
ערך או יופי.....סד
קריאת המגילה סמוך לשקיעה.....סה
לכתוב שם על המגילה.....סו
כשגבאי הצדקה נותן כסף לכמה משפחות.....סז
מצות הכנסת כלה בפורים.....סח
משלוח מנות מהחנות.....סח

יורה דעה

גוי שתיקן החשמל וגרם לתבשיל שיתבשל.....ע
לברך בעל הגמ"ח עבור ההלוואה.....עא
תשלום עבור הוצאות הגמ"ח.....עב
אינו רוצה למול בנו ביום השמיני.....עב
מילה לשמונה בשבת בבן מעוברת שנתגיירה.....עג
אם מהני בגירות מבילה לפני מילה.....עד
מבל ולא מל במקום סכנה.....עד
שמירת שבת לגר שמל ולא מבל.....עה
ספק גוי ספק יהודי איך ישמור שבת.....עו
כתיבת ס"ת בעצמו או לימוד תורה.....עז
קיר קבוע בחלל הבית.....עז
גוי שהבין בצק לסעודה ה"בר מצוה" שלו.....עח

צירוף בצק ולחם לחיוב חלה..... עט
 עדיף להפריש חלב מבצק ולא לאחר האפיה..... פ
 ברכת השביעית בזמן הזה..... פא
 חשבון שנת השמיטה..... פב
 השקיה או ריסוס ארבעת המינים בשמיטה..... פג
 יארציט בשבת..... פד
 הספד סמוך לחג..... פה
 לחכות למלווים בשעת הלוייה..... פו
 קניית קבר לחוליה..... פז
 אבילות כשמעבירין מת לאחר זמן..... פח
 עליה לקבר בשנה ראשונה..... פט

חושן משפט

יששכר וחולון בשאר מצוות..... צ
 צוואה שנכתבה שלא כדין..... צא
 רכב שהזקק ע"י שור..... צב
 קנס על נסיעה ברכב..... צג
 עשה תאונה ברכב שאול..... צה
 טעם הפטור במתה מחמת מלאכה..... צד
 ספר שאול שבלה מחמת השימוש..... צד
 פרה שננבה בשעת העבודה..... צדש
 לא נגבה צ"ק ופקע התאריך..... צה
 מחי איני יודע אם פרעתך חייב לשלם..... צו
 אשה הרוצה לקנות שלא מדעת בעלה..... צו
 מכירת חוב לעכו"ם שיוציא בערכאות..... צז
 סופר שפסל פרשה אחת..... צח
 לכלך בגר בחנות..... צט
 נשרף קומה מחמת קצר..... ק

- קא..... חיוב תשלום עבור עליה של כהן
 קא..... חיוב "וקדשתו"
 קב..... ספרים ובגדים של אברך שנלב"ע
 קג..... התחייב לבנו ונלב"ע
 קד..... זמן תשלום משכורת ושכירות בתים חודשי
 קה..... זמן תשלום מלצרים, בייבי סיטר, תזמורת, עובד נקיון
 קו..... קיבל שבת ושכח לשלם לפועל
 קז..... הבטיח לילד תשלום
 קח..... מצא תולעים במיטת גמ"ח
 קח..... פועל שלא הצליח לתקן
 קט..... גול שינה וגניבת דעת

אבן העזר

- קיא..... ייחוד לגר עם משפחתו הגויים
 קיב..... העומד מצד חתן להיות עד קידושין
 קיד..... פסול נוגע משום חשש משקר או משום קרוב
 קיג..... עיניו אלמנה שהתחתנה
 קיד..... קריאת שם על שם חיים
 קמו..... שם חתן כשם חמותו
 קמז..... אבדה הכתובה בבית
 קמז..... כתובה מונח במקום אחר אצל אם הכלה
 קמז..... לקחת הכתובה כשנוסעים למקום חופש
 קיז..... אירוסין תוך ג' חרשים מהגירושין
 קיח..... נשא אשה ונמצא לה מום בלב
 קיט..... חליצה באח גדול גשוי או אח קטן ובחור
 קכ..... עיר שיש עליה קול של "חרם"

הקדמה

איתא בגמ' שבת (פח:) אריב"ל בשעה שעלה משה למרום וכו' שוב מה כתיב בה זכור את יום השבת לקדשו, כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכים שבות, שוב מה כתיב בה לא תשא משא ומתן יש ביניכם, שוב מה כתיב בה כבד את אביך ואת אמך אב ואם יש לכם, שוב מה כתיב בה לא תרצח לא תנאף לא תגנוב קנאה יש ביניכם, יצר הרע יש ביניכם, מיד הודו לו להקב"ה וכו'.

ויש להבין, מאי ס"ד של המלאכים שרצו התורה, הרי לא שייך אצלם כל דיני התורה כלל ומה יש מקום לויכוח, אלא מבואר בשו"ת רדב"ז שהרי התורה יש בה צירופים של כל מיני שמות, וכמשי"כ הגר"א זצ"ל (קול אליהו פ' וזאת הברכה) שהתורה היה אמון אצל הקב"ה ע"פ צירופים וסודות נעלמים ולא היתה נקראת כמו עתה רק עפ"י שמותיו של הקב"ה. והרי יש שבעים פנים לתורה וא"כ המלאכים לא היו לומדים התורה כמו שאנחנו קוראים רק בצורה אחרת ע"י שם.

ולפ"ז עדיין יש לתמוה, א"כ במה נצח משה רבינו נגדם, כלום יש לכם שבת, כלום יש שנאה ביניכם, הרי יש בזה דיחוי פשוט שאנחנו המלאכים יש לנו תורה בצורה אחרת ושמה לא כתוב כל הדברים הללו.

ושמעתי לומר שיש ב' חלקים בתורה, יש לימוד התורה שע"י יש קיום עולמות העליונים, וכמבואר בנפש החיים (שער די') בארוכה, איך כל מילה של תורה פועל למעלה. ויש עוד ענין שהתורה בונה האדם ומעלה אותו למדרגות גבוהות. והנה אצל המלאכים, הם בגדר "עומד", והיינו נשאים באותו מדרגה ולא משנים ובונים עצמם, ושייך בהם רק לימוד התורה.

אבל אצל אנשים יש נוסף הענין של לימוד תורה ומעלהו לצורה חדשה, וזה מה שמשנה רבינו אמר להמלאכים אין לכם החלק הזה של "לחיות" עם התורה, ולעבוד עבודת ה', שבירת היצה"ר, שבירת המדות וכו', כלום שנאה יש ביניכם, ולכן הוא נצח ע"י טענתו וקיבל את התורה.

ולפי"ז נמצא שזיכנו לקבל את התורה ע"י שאנו עובדים ועמלים ועולים ע"י התורה, וכל המהות שלנו נשתנה ע"י שמקיימים את התורה, וחיים חיי תורה, והתורה עוטפת אותנו כל המעליע. ולכן מאוד חשוב לדעת המעשה אשר יעשון והדרך אשר ילכו בזה איך להתנהג בפועל ע"י התורה, בכל אופן ומקרה "כי הם חיינו ואורך ימנו, ובהם נהגה יומם ולילה".

* * *

ברחמי וברוב חסדיו, ראינו שמאוד נתקבל בציבור החוברות "שאלות המצויות", ובודאי אין לסמוך עליהם לפסוק מתוך הקונטרסים, אבל ע"י מתעוררים לדעת איזה דברים יש בו שאלה, ולאיזה כיוון נוטים הדברים. וכמובן נסינו לדייק עד היכן שידינו מגעת.

על כן הוספנו והוצאנו חלק רביעי, שיש בו מכמה עניני שאלות מארבע חלקי שו"ע, וגם בראשו תשובות מגדולי הפוסקים, וע"י אפשר בקלות להגיע להרבה ענינים ושאלות מכל חלקי השו"ע שיכול לבא לידי מעשה, ובקלות יהא לו ידיעות בענינים אלו.

ובנתיים מאז שיצא הקונטרס חלק ג', נסתלק מעלינו מורינו אבינו הגאון הצדיק זצוק"ל, שהיה לפנינו דמות חי איך לחיות עשרים וארבע שעות ע"פ דרך התורה והיראה, וראינו בו איך התורה עוטפת את האדם כולו ונתקיים בו "בכל דרכיך דעהו",

וראינו בו "יראת ה' טהורה" בכל פעליו, לעשות רצון ה' יחד עם מדות נפלאות, והיה לנו לספר מוסר ללמוד בין באדם למקום ובין באדם לחבירו.

חוברת זו יצא לאור לרגל חתונת בתנו היקרה שתח"י עם החתן החשוב כליל המעלות הרב צבי קופשיץ נ"י, ויה"ר שיזכו ביחד לבנות בית נאמן בישראל על אדני הטהרה והיראה וימשיכו ביחד בדרך שכל אי קיבל עד הלום.

וידוע מש"כ בספרים שהנשמות של הדורות הקודמים באים להשתתף בשמחות של יוצאי חלציהם, ועד עכשיו שאאמו"ר זצ"ל היה רחוק במדינת אנגליה לא היה יכול להשתתף אתנו, ואילו עכשיו הנשמה משתתפת בשמחתנו, ובודאי שומר עלינו ומתפלל שהמשך הדורות יהיו בדרך שהוא שהראה לנו. ועיי"ז נזכה לראות מהם דורות ישרים ומבורכים, בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא עד ביאת המבשר בב"א.

תמוז תשס"ח בני ברק

יהודה ארי' הלוי דינר

RABBI J. DUNNER

Rav

Adath Yisroel Synagogue

& Union of Orthodox Hebrew Congregations

69, ALLERTON ROAD, LONDON, N.16

Tel. 01 - 800 3347

יוסף צבי הלוי דינר

הרביד וק"ק שנת ישראל לתתן

והתפוצות קהלות הערים באנגליה

ב"ח

בענין חגיגת יום הולדת וכדומה

מוצש"ק פרשת וארא תשל"ז

... ברצוני לנצל הזדמנות זו להביע את דעתי בענין זה שרצית לארגן מסיבת יום הולדת לאחד מההורים ולהזמין כל בני המשפחה. הייתי קצת מאוכזב שאחרי כל השנים האלה לא הצלחתי להעביר הרגשותי בענין זה.

אמנם דבר יפה הוא כשמתאספים מדי פעם בני המשפחה לסעודת מלוה דמלכה וכדו' אבל לחוג מסיבת יום הולדת למבוגרים או לציין יום הנישואין... לדעתי זה ענין ילדותי ואין בו טעם יהודי. זה כל כך בלתי מתאים לבטל הקביעות ללימוד התורה בשביל דבר כזה, ומי אין לו קביעות מדי ערב ללימוד התורה.

וגם הנשים שכמובן אין להם קביעות צריכות לחנך את עצמן, לאפשר לבעליהן להקדיש כל רגע פנוי ללימוד התורה, ולמלאות פנאי שלהן בדברים אחרים שלא על חשבון ביטול תורה.

בברכת שבוע טוב

יוסף צבי הלוי דינר

תשובות ממרן הגאון רבינו שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל
[פרסום ראשון]

בענין החלפת טיטול לתינוק באמצע הסעודה ובענין ללמוד עם ילדים שאינם נקיים

יום ב' לסדר "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם"

כ"ד שבט ת"ג בני ברק עיה"ת

לכבוד הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך לאי"ט

ראש ישיבת "קול תורה" ירושלים עיה"ק יצ"ו.

מצוי מאוד שמחליפים טיטול של תינוק באמצע הסעודה, האם זה דומה לעשיית צרכיו שחייב ליטול ידיו עם ברכה (בשדעתו להמשך לאכול פת) כיון שיש נגיעה במקום טינוף או שעיקר חיוב הוא רק משום עצם עשיית צרכיו, וזה רק בעשיית עצמו ולא כשמחליף לתינוק.

וכן מצוי כשלומדים וחוזרים גמ' או חומש עם ילד בן שש שבע, שקשה להם לנקות עצמן היטב, ומצוי שיש צואה באותו מקום, האם יש היתר ללמוד אתו, ואיזה עצה יש, כיון דאפילו במשהו צואה באותו מקום אסור בדברי קדושה.

והנני מודה מאוד לכ"ת שליט"א שיאיר לן בזה, ויה"ר שכ"ת שליט"א ימשיך להפיץ מעיינותיו חוצה עד ביאת המבשר בב"א.

ממני מוקירו ומכירו

יהודה ארי' הלוי דינר

תשובה

לכאורה יש להתנהג כהמשנ"ב בסוף סי' ק"ס שהכריע שאפילו נוגע בטינופת ממש צריך ליטול עם ברכה. אך בשו"ע הרב שם בסעיף ב' פסק לא לברך ולכאורה ספק ברכות להקל. ובנוגע ללימוד עם קטנים, הרי המלמד ודאי מותר, ואם מפני שמכשיל את הקטן, הרי אין מבטלין תשב"ר אפילו לבנין ביהמ"ק, והיינו מפני שהקטן עצמו אינו מצווה כ"כ.

ש.ז.א.

תשובה מהגאון בעל "שבט הלוי" שליט"א

בענין פדיון הבן ביי"ט שני בארץ ישראל

ב"ה, בין יוה"כ לסוכות תשמ"ח לפ"ק

כבוד ידידי היקר בן גדולים הה"ג איש חמודות ר' יהודה
אריה דינר שליט"א.

אחדשה"ט וש"ת באה"ר.

שאלתו ממוצאי יום הק' קבלתי ומפני קרבת החג אשיב מיד
ובקיצור - והשאלה שאלת חכם באברך בן חו"ל שהוא בא"י
ובינתיים נוהג יו"ט שני כי דעתו לחזור לחו"ל, וצריך לעשות
פדיון הבן ערב שבת חוה"מ סוכות דהוי יו"ט שני לבני חו"ל,
מתי יעשו הפדיון האם יפדה בממוצש"ק חוה"מ כמו שעושים
בחו"ל - או שמא דיעשה שליח לפדות בנו ע"י בן א"י, וכדעת
רוב הפוסקים ביו"ד סי' ש"ה שחולקים אדברי הרמ"א שם
וסבירא להו דמהני שליחות בפדיון הבן, או דלמא כיון שהוא
יו"ט בשבילו אסור לעשות גם שליח.

הנה לענין מילה שלא בזמנה ביו"ט שני פליגי אבות העולם
דדעת הרמב"ם ודעמ"י דדוחה יו"ט שני של גלויות, ודעת
הרא"ש ודעמ"י להחמיר, ובשו"ע יו"ד סי' רס"ו סי"ח פסק
כהרא"ש, וש"ך שם סי"ק ח' פסק כהרמב"ם, ולמעשה אנחנו
מחמירים כהחת"ס בתשובה יו"ד סי' ר"נ.

ולכאורה למקילים במילה אע"ג דהוי מלאכות דאורייתא,
מכ"ש בפדיון הבן בזמנו דאסור רק משום קנין דהא אינו
מוכרח ליתן מוקצה דווקא כמבואר בש"ך יו"ד סי' ש"ה סי"ק

י"ב, ולהאוסרים במילה שלא בזמנה י"ל דה"ה דאסור בפדיון הבן וכן הנהוג בכל קהלות ישראל.

ובתשובת גבעת שאול סי' נ"ג כ' דבפה"ב ביו"ט שני אסור גם להמתירים במילה דדוקא מילה החמורה אפי' שלא בזמנה התיירו, ובאמת אין דבריי מוכרחים כ"כ - די"ל דעדיף פדיון הבן בזמנו לא מבעיא לדעת הסוברים דכל שאינו פודה בזמנו עובר בעשה כמו מילה, עיין רש"ש מנחות ס"ו ע"א ועוד אכמ"ל, ועיין לשון החינוך מצוה קצ"ה, אלא אפי' לדעת רוב הפוסקים וכדנפסק ביו"ד סי' ש"ה סי"א דאינו רק משום שלא ישהה המצוה וכדפסק החינוך הנ"ל, מכ"מ עדיין אפשר לומר דמצוה בזמנה עדיפא ומכ"ש דלא הוי רק איסור הקנאה דרבנן, מכ"מ לדינא אין נפ"מ כיון דקי"ל במילה כדעת המחמירים דנחשב יו"ט בו לענין זה כאילו ודאי יו"ט כמש"כ מרן החת"ס בתשובה.

אלא דבנ"ד יש צד אחר להקל - דהנה לענ"ד הא דשומרים בני חו"ל בא"י יו"ט ב' ידוע כי מחלוקת הפוסקים היא ובשו"ע הגר"ז סו"ס תצ"ו כ' סתם בני חו"ל שבאו לא"י אעפ"י שדעתן לחזור אין עושין אלא יום א' כבני א"י ויש חולקין, כ' דעת המקילים סתם - והוא גם דעת הגאון חכם צבי כידוע, איברא אגן מחמירים כמש"כ בשע"ת מתשובת גינת ורדים כלל ד' סי' י"ד ע"ש שהביא כן מכו"כ גדולים, ומקיימים יו"ט ב' בכל הפרטים ברכה וכל הנוגע לאיסור מלאכה ופטור תפילין דהוא משום זלזול יום ב', איברא לענין פדה"ב אפי' בקנין ממש יש לעשותו כעין ספק, ואעפ"י שאינו ספק גמור דהא אגן מקיימין יו"ט שני לבני חו"ל בא"י דרך ודאי, מ"מ בלא"ה יש צד גדול להקל כנ"ל וכ"כ מרן החת"ס בתשובה דאפי' לענין מילה שלא

בזמנה ביו"ט ב' אם יש עוד ספק דאז נוטה להמקילים דהו"ל ס"ס, ואעפ"י שאין דעתי לסמוך ע"ז ולהתיר ע"י קנין ממש מכ"מ לעשות שליח פשוט בעיני דמותר, ואעפ"י שבעצמו אינו יכול לעשות כיון דאינו מעוכב אלא מכח איסור זמן נקרא יכול לעשות, ועוד דהו"ל רק איסור דרבנן, ועוד אולי גם איסור דרבנן ליכא כנ"ל.

ומכ"מ עדיין אנו תלויים בזה בחקירה הידועה אם מצוה בזמנה עדיף ע"י שליח או מצוה בו יותר מבשלוחו עדיף עין בס' חתן סופר בשער הטוטפות פ"א והוא ז"ל נוטה דבזמנה ע"י שליח עדיף יותר, איברא בשו"ת שבט הלוי ח"ד סוס"י ס"ו הריני נוטה דמצוה בו יותר מבשלוחו עדיף אפי' שלא בזמנו [ובעניינינו היינו כדעת הפוסקים דגם שלא בזמנה אין ביטול עשה כנ"ל] ע"כ לבי נוטה דיחכה עד שיעשה אחר יו"ט, מכ"מ אי עביד ע"י שליח עשה ג"כ כדין.

והריני דוש"ת באהבה.

תשובות מהגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א

טעות בסיום שים שלום

שאלה א.

סיים הש"ץ חזרת הש"ץ ואמר "המברך את עמו
ישראל באהבה" במקום "המברך את עמו ישראל
בשלום" האם יצא י"ח.

תשובה:

מסתבר שלא יצא א'.

הרמת ידיים לנשיאת כפים

שאלה ב.

כתב המשנ"ב (סי' קכ"ח ס"ק נ"ב) כהן שלא
יכול להגביה ידיו בלי סמוכין ועזרה, לא יכול
לישא כפיו. מה הדין בכהן שיש לו גבס בידו א',
ולא יכול להגביה בעצמו בלי עזרה של ידו
השניה, האם ג"כ פסול לישא כפיו, או שמא
מכיון שעושה כן בעצמו בלי עזרה חיצונית,
נחשב כעושה בעצמו ויכול לישא כפיו.

תשובה:

מסתבר דיוכל.

חפצים על ארון קודש

שאלה ג.

האם מותר להניח ספרים או שאר חפצים כגון הושענות על ארון הקודש מבחוץ, האם רק בפנים נתקדש לקדושת ס"ת או שכל הארון הוקצה אפילו מבחוץ.

תשובה:

מבחוץ המנהג להקל ^ב.

שכר הגבהה וגלילה

שאלה ד.

איתא בגמ' (מגילה לב.) מי שעשה הגבהה וגלילה מקבל שכר כנגד כולם. מה הדין בביהכ"נ שמוכרים המצוות ואחד קנה הגבהה וגלילה עבור חבירו, מי מקבל השכר, זה שעשה הגבהה או זה שקנה עבור חבירו.

תשובה:

שניהם ^ב.

ב. עי' שו"ת שלמת חיים ופסקי תשובות סי' קנ"ד ס"ק כ"ב.

ג. עי' בקונטרס זה חו"מ שאלה א'.

שמו"ע עם הציבור או אשר יצר

שאלה ה.

כשהציבור התחיל תפילת לחש במנחה, נזכר שעדיין לא אמר ברכת אשר יצר, האם עדיף להתחיל מיד שמונה עשרה עם הציבור בכדי שיהא תפילה בציבור ממש, או עדיף לומר קודם אשר יצר וכשיתחיל שמו"ע הציבור כבר עומדים בברכה שניה.

תשובה:

יתחיל עם הציבור.

סיום ברכת השכיבנו בשבת

שאלה ו.

בליל שבת בברכת השכיבנו שכח לומר "ופורש עלינו סוכת שלומך" ואמר מיד "ברוך אתה ד'" האם יסיים הפורש סוכת שלום וכו' או מכיון שלא אמר סמוך לחתימה מעין החתימה עדיף לסיים "שומר עמו ישראל לעד" (שהרי בדיעבד יוצאין בזה גם בליל שבת).

תשובה:

סמוך לחתימה הוא רק לכתחילה כמדומה ^ד.

ד. וכ"כ בתהלה לדוד סי' רס"ז שיסיים "הפורש סוכת שלום וכו'".

ספירת העומר

שאלה ז.

במשנ"ב כתב שנשים עדיף שלא יספרו ספירת העומר בברכה מכיון שודאי יטעו. מה הדין בא' ששלש שנים האחרונות שכח יום אחד באמצע הספירה, האם הוא נחשב כמו הוחזק לשכחן, ולא יברך כמו נשים או שמא מכיון שהוא חייב בספירה מעיקר הדין, יש לו לברך.

תשובה:

באנשים אין להקל ויזהרו מאד שלא ישכחו.

תספורת במוצש"ק ליל ל"ג בעומר

שאלה ח.

כשחל ל"ג בעומר ביום א' שמותר להסתפר כבר בעש"ק כמש"כ הרמ"א (סי' תצ"ג סעי' ב') כיון שיש בזה גם כבוד שבת וגם כבוד ל"ג בעומר. האם גם במוש"ק ליל ל"ג בעומר מותר להסתפר או שמא היות שאין בזה כבוד שבת, חייבים לחכות עד ל"ג בעומר בבוקר כמו כל שנה.

תשובה:

צ"ע.

הליכה בין ב' נשים

שאלה פ.

הרבה פעמים כשהולכים ברחוב או באוטובוס קשה להזהר מללכת בין שתי נשים, האם יועיל בזה שמחזיק ספר או חפץ בידו, והאם יש איזה עיצה לכך.

תשובה:

יש אומרים שמועיל.

הרהור בד"ת בשעת תספורת

שאלה י.

האם מותר להרהר בדברי תורה בשעה שמסתפרים.

תשובה:

כן.

מה שקנתה אשה קנה בעלה

שאלה יא.

אברך כולל שמביא רק שבע מאות שקל, ואשתו מביאה משכורת חמש אלף שקל האם גם בזה אמרינן מה שקנתה אשה קנה בעלה או מכיון שהאשה מביאה תשעים אחוז מהמזונות לא אמרינן בזה מה שקנתה וכו'.

תשובה:

לכאור' לא פלוג רבנן.

טעה בברכת שהכל ברא לכבודו

שאלה יב.

בשעת אמירת השבע ברכות בטעות בירך "שהכל נהיה בדברו" במקום "שהכל ברא לכבודו" וכבר עבר שיעור כד"ד, האם צריך לחזור ולברך, או שמא מכיון שסו"ס שני הברכות יש להם אותו תוכן בדיעבד יצא.

תשובה:

לכאורה צריך לחזור שהוא ענין אחר ^ה.

ה. וכן הורה לי הגר"נ קרליץ שליט"א.

אורח חיים

קשר בשעת עשיית ציצית

שאלה:

א. בשעת עשיית ציצית, הרבה נוהגים לקשור צד א' של חוטי הציצית ביחד, בכדי לסמן לעצמו כל הדרך שיהיו אותם חוטים בצד אחד^א, האם כשפותח הקשר יש בזה משום 'תעשה ולא מן העשוי'.

תשובה:

מכיון שדעתו לפותחו מיד אין עליו שם קשר של קיימא לענין ציצית^ב.

א. ולכאורה בשעה שקשורים ביחד החוטים פסולים כיון דהוי קשר אומן כמבואר ברמ"א סי' שי"ז.

ב. הגרי"ש אלישיב שליט"א. והנה איתא בשו"ע סימן כ"ג ס"ב יש נוהגים לקשור שני ציציות בשתי כנפיים זה עם זה כשנכנסים לבית הקברות ולא הועילו כלום בתקנתן. וכתב המשנ"ב ס"ק ד' דאע"פ שקושרים זה על זה לא נחבטל מצות ציצית ע"ז דהא לא קשר של קיימא היא דדעתו

נתינת לקה על חוטי ציצית

שאלה:

ב. האם מותר להשתמש עם לקה על הציצית כדי להחזיק שלא יתפרק.

תשובה:

מה שמניחים קצת בסוף החוטים שלא יתפרק מותר ואין זה נחשב לביטול השזירה^ג. וכן מה שמניחים קצת במקום הקשר שלא יפתח, אין זה נחשב כאילו נתדבק ונעשים החוטים לחוט א', שהרי מניחים שם רק כמה טיפות לחזק כל חוט וחוט בפני עצמו^ד.

להתיר את הקשר מיד בצאתו מבית הקברות ע"כ. ויש להוסיף, דאף שלגבי שבת קשר כזה אפילו בדעתו להתירו בו ביום אסור, משום מלאכת קושר. בכל זאת לענין מצות ציצית, לא נחשב כקושר, מכיון שדעתו להתירו מיד, ואין תלוי זה בזה. וע"ע "ביאור הלכה" ריש סי' שי"ז בשם הפמ"ג דג"כ משמע שהקשר שצריך למצות ציצית, לא תלוי במלאכת קושר של מלאכת שבת.

ג. שו"ת שבט הלוי חלק י' תש' ח' ס"ק ב', עי' שם. ואולי זה עדיף מלקשור החוטים מלמטה, ועי' רמ"א סי' י"א סעיף ג', ומשנ"ב ס"ק י"ח.

ד. הגר"נ קרליץ שליט"א, ואולי יש להקפיד שבאמת כל חוט יעמוד שם בפני עצמו ולא ידבקו יחד. ולא דמי למש"כ החזו"א שאסור להדביק הבתים של תפילין ע"י דבק דהתם

מקום הנחת תפילין בראש

שאלה:

ג איתא בשו"ע^ה שיש להניח התפילין רק ממקום שהשער מתחיל לצמות, וכתב במשנ"ב^י שאפילו קצה התחתון של התיתורא צריך להיות מונח שם, דאל"כ בדיעבד לא יצא, עי' שם. ויש אנשים שאצלם תחילת גידול השערות הוא חד, ואם מניחים שם התפילין, נמצא שצדי התפילין על מקום שאין שם גידול שערות, האם יכולים להניח שם התפילין.

תשובה:

מקום גידול שערות הוא סימן שממקום ההוא יכול להניח תפילין, ולכן כיון שהשערות צומחים מאותו מקום חד, זה נחשב למקום הראוי להנחת תפילין, הגם שחלק מצד התפילין אין לו גידול שערות מתחתיו^ז.

הדבק בעצמו יכול להחזיקם סגור, משא"כ בציצית שהדבק רק מחזק הקשר שלא יפתח.

ה. סי' כ"ז-ט'.

ו. ס"ק ל"ג.

ז. הגר"נ קרליץ שליט"א.

הנחת תפילין ע"י אשה או גוי

שאלה:

ד אדם זקן הגר לבד בבית, האם המטפל הגוי הגר אצלו יכול לקשור ולהניח עליו התפילין ^ה.

תשובה:

לכתחילה עדיף שיניח לו מי שהוא בר חיובא ^ט.
ובאם אי אפשר יקשור כל אחד אפילו אשה או

ח. יסוד השאלה היא האם עיקר המצוה היא בהנחת התפילין, והקשירה היא רק הכשר מצוה ואפשר אפילו ע"י מי שאינו בר חיובא או דעם הקשירה הוא חלק מהמצוה, וא"כ צריך דוקא שליח בר חיובא לעשותו.

והנה איתא בגמ' עבודה זרה ל"ט. מעשה באשה אחת שנשאה לחבר והיתה קושרת לו תפילין, והוכיח מזה בשו"ת "הר צבי" או"ח ח"ג ס' כ"ג דאף שאשה לאו בת קשירה מ"מ יכולה לעשות כן, משום שזה רק הכשר מצוה. ועי' שו"ת "אבני נזר" או"ח ס' מ' שגם דן בזה ודחה את הראיה מסוגיא זו. דשם סבר אותו חבר שגם שבת ולילה זמן תפילין, והוי מ"ע שאין הז"ג, ונשים חייבות. ובאמת בהגהות מיימוני פרק א' הל' ציצית הל' ט' כבר כתב שאין להוכיח מסוגיא זו שאשה יכולה לעשות קשר לתפילין, דדלמא כוונת הגמ' שהיתה מסייעת לבעלה לעשות הקשר.

ט. שו"ת שבט הלוי ח"א סי' ח'. היות שמלשון הרמב"ם משמע שעצם ההנחה היא גם חלק מהמצוה, וכן משמע בשו"ת חת"ס תש' ר"א.

גוי, שאפילו שחסרה מצות קשירה מ"מ עצם גוף מצות הנחת תפילין יש לו¹.

**תפילה במנין לפני נץ החמה
או אח"כ ביחידות**

שאלה:

ה הנמצא במקום שיש רק מנין שחרית לפני נץ החמה, האם עדיף להתפלל במנין או להתפלל ביחידות אחר נץ החמה?

תשובה:

ילך לביהכ"נ לשמוע קדיש וקדושה, וברכו וכו', אבל הוא עצמו יתפלל שמו"ע מיד לאחר הנץ החמה י"א. וי"א שעדיף תפלה בציבור לפני נה"ח

¹. והוסיף ח"א שליט"א לפי דברי נתה"מ ס' רמ"ד דשליחות שלא צריך שום כוח מהמשלח רק שהוא שליח על הפעולה מהני אפילו ע"י מי שלא בר שליחות, שפיר מהני הנחת תפילין ע"ג היד אפילו ע"י גוי דאי"ז אלא שליחות מעשה. מבואר בביאור הלכה סי' נ"ח שעדיף להתפלל בהנץ החמה אפילו ביחידות מלהתפלל במנין ע' שם. ויש לדון אם כוונתו דוקא במי שמתפלל בהנץ באופן קבוע או אפילו באופן אקראי, ועכ"פ בזה שיש מנין רק לפני עלות השחר, בודאי עדיף ביחידות בהנץ החמה. וכן כתב "לקט הקמח" (החדש) סי' פ"ט ס"ק ה', ו"לשכנו תדרשו" הלי' תפילה בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א, והגר"נ קרליץ שליט"א.

יותר מלאחר נה"ח ביחידות ².

הנחת ארון הקודש ע"ג מדף

שאלה:

ו כשיושבים שבעה ר"ל, ומביאים ארון הקודש עם ספר תורה הביתה, האם מותר להניח את ארון הקודש על מדף המחובר לקיר?

תשובה:

איתא בשו"ע ¹ אסור לתלות תפילין בין בבתי בין ברצועות אבל מותר לתלותן בכיסן, וכתב המשנ"ב ² וספר תורה אסור לתלות בכל גוונא, אפילו כשהוא בארון הקודש ותולה הארון הקודש. וע' ב"חיי אדם" ³ שכתב דאפילו כשארון הקודש מחובר ביתידות לכותל אסור כל שאין תחתיו עומד דבר מה עכ"ל המשנ"ב. ואין הבדל אם ארון הקודש עצמו מחובר לכותל או המדף מחובר, אסור להניח עליו ארון הקודש, וכ"ש ליתן ספר תורה עצמו על המדף אסור ⁴.

יב. "פרי יצחק" ח"א סי' ב', "לשכנו תדרשו" בשם החזו"א, וכ"כ בשו"ת "מנחת יצחק" ח"א סי' י'.

יג. או"ח ס' מ' סעיף א'.

יד. ס"ק ג'.

טו. כלל ל"ג.

טז. הגר"נ קרליץ שליט"א.

אשה – להוציא בברכת התורה

שאלה:

ז מי שלא ישן ביום והיה ער כל הלילה, האם יכול לבקש מאשתו להוציאו בברכת התורה?

תשובה:

לכתחילה יש לבקש מאדם אחר להוציאו בברכת התורה, ואם אין אחר רק אשתו, היא תוציאו בברכת התורה, וכדי לצאת דעת הגר"א יכוון בשעת ברכת "אהבה רבה" שיצא בזה בברכת התורה, וילמד מיד לאחר שמו"ע פ'.

כיבוס במכונת כביסה לפני התפילה

שאלה:

ח האם מותר להכניס כביסה למכונת כביסה לפני

יז. איתא בשו"ע סי' מ"ז סעיף י"ד, נשים מברכות ברכת התורה, ומפ' ה"בית יוסף" משום שחייבת ללמוד הדינים שלהן, ועוד חייבת לומר פרשת הקרבנות כמו שחייבת בתפילה, וכתב ה"ביאור הלכה" שם דלפ"ז אשה יכולה להוציא איש, אולם הגר"א בביאורו חולק על זה, שסבר דהא דמברכות משום דלא גריעא מכל מ"ע שהזמן גרמא, דקי"ל דיכולות לברך לדעת הרמ"א אע"פ שהיא לא חייבת בהמצוה. ולדבריו אין אשה יכולה להוציא איש בברכת התורה, כיון שהיא לאו בת חיובא.

התפילה כדי לחסוך הרבה ביטול תורה אחר כך?

תשובה:

איתא בשו"ע י" אסור לו להתעסק בצרכיו או לילך בדרך עד שיתפלל תפילת שמונה עשרה, וכתב הרמ"א: ויש מקילין לאחר שאמר מקצת ברכות קודם שאמרו "ברוך שאמר" וטוב להחמיר בזה עי' שם.

וכל זה לעשות סתם צרכיו, משא"כ בזה שכוונתו שלא יבטל סדרי הלימוד אחר כך, וגם שזה רק פעולה כלשהי להכניס הכביסה למכונה וללחוץ בכפתור - יש להקל י"ט, ועכ"פ עדיף אם אפשר לברך עכ"פ ברכות השחר לצאת ידי היש מקילין?.

ש"ץ בעל ברית בתפילת מנחה

שאלה:

מ אָבֵל שהוא בעל ברית והוא ש"ץ במנחה לאחר הברית, מהו לענין תחנון?

תשובה:

כשיש בעל ברית בציבור, לפני שעשה את הברית מילה, אין הציבור אומרים תחנון, אבל לאחר

יח. ס' פ"ט, ג'.

יט. הגר"נ קרליץ שליט"א.

כ. וע"ע משנ"ב ס' ר"נ ס"ק א'.

הברית, אינו פוטר הציבור מתחנון, אבל הוא לעצמו נחשב לבעל שמחה, ואינו אומר תחנון כ^א, לכן במנחה לאחר הברית הש"ץ עצמו לא יאמר תחנון רק יחכה עד שהציבור יאמרו תחנון. ואם מתפלל נוסח ספרד, כיון שכולם אומרים י"ג מדות, צריך לענות עמהם ולכן יאמר עמהם "ויעבור ד' על פניו" וכו'.

לאחר התפילה נודע שנדחתה הברית

שאלה:

י מעשה בביהכ"נ שהיה שם סנדק, ולא אמרו תחנון, ולאחר התפילה הודיעו להסנדק שהברית נדחה לכמה ימים, האם צריך להודיע להציבור לומר תחנון.

תשובה:

מסתבר שמכיון שהיו פטורים באותו שעה, אין צריכים לומר אח"כ, ועוד שכבר הפסיקו בין שמו"ע לתחנון כ^ב.

כא. רמ"א אר"ח ס' קל"א ומשנ"ב ס"ק כ"ה.

כב. וכן היה מעשה שבטעות אמרו במנחה קדיש תתקבל לאחר שמו"ע, והורה החזו"א זצ"ל שאם לא אומרים תחנון מיד לאחר שמו"ע אין אומרים אותו אח"כ ולכן בנד"ד שכבר גמרו התפילה א"צ לאמרו אח"כ, הגר"נ קרליץ שליט"א.

מתי להתנות שלא יהא בו קדושת בית הכנסת

שאלה:

יא בזמנינו בהרבה בתי כנסיות נוהגים לעשות קידושים וסעודות מצוה, והטעם משום שבונים הביהכ"נ על תנאי שלא יהא בו קדושת ביהכ"נ^כ, מתי צריך לכוון כוונה זו, בתחילת בנייתו או בסוף, או בשעה שקונים הבנין לצורך הביהכ"נ.

תשובה:

מסתבר, דכמו שמצינו בכלי המשכן וכדומה, שעבודתו מחנכתו, דהיינו שע"י שעושים שם עבודת הקודש, עי"ז ניתן בהם הקדושה, כמו כן בפעם הראשונה שמתפללים בו זה נותן בו קדושת בית הכנסת, ואז יש לכוין שיהא בו רק דין בית שמתפללין בו, ולא קדושת ביהכנ"ס^{כד}.

וכעין שמבואר בגמ' ב"מ נט: דאשתו של רבי אליעזר לא נתנה לו לעשות נפילת אפים שלא יגרום מיתה לר"ג, ע"ש, ומפ' השיטמ"ק שדאגה שיפסיק בין שמו"ע לנפילת אפים בשיחה או בדברים אחרים, אולם אפשר להוכיח משם רק שאם יש הפסק אין להתחנן אותו כח, אבל אין ראיה שאין לאומרו כלל.

כג. וכמבואר בשו"ע סי' קנ"א.

כד. הגר"נ קרליץ שליט"א. וע"ע שו"ע סי' קנ"ג סעי' ח'.

אמידת "אבי מורי" על חילוני

שאלה:

יב בעל תשובה שאביו חילוני האם יאמר בברכת המזון אבי "מורי"?

תשובה:

היות שאביו חילוני, לא יאמר מורי כה.

ברכת "הגומל" על שחיה בים

שאלה:

יג השוחה בים והתרחק מן החוף אל תוך הים, האם חייב לברך "הגומל", כדין יורדי הים, או לא?

תשובה:

כשמנו חז"ל את יורדי הים בין המתחייבים לברך "הגומל", כוונתם היתה למי שנכנס לתוך הים

ואף שתפילה שמתפללים במקום שיש בו קדושת בית הכנסת יש בו מעלה אחרת מתפלה שמתפללים בבית בעלמא, ואעפ"כ עושים התנאי כדי שלא יכשלו בו בהלכות בית הכנסת, דהיינו שאסור לאכול שם כלום, ואסור לדבר שיחת חולין ועוד.

כה. ואף שמצאנו מושג של "תלמיד" גם בענינים גשמיים, וכמבואר בגמ' ב"ק לב: לענין שוליא דנגרא, מ"מ הרי לא רוצים שילמד ממנו ולכן עדיף שלא יאמר. הגר"נ קרליץ שליט"א.

ממש, אבל מי ששחה בקרבת החוף, אפילו שהתרחק קצת, נחשב עדיין כמי שהוא על שפת הים, ואינו מברך "הגומל" כ^י.

האם שחיה בים נחשבת כיצאה לחו"ל

כעין שאלה זו, שאלו את החזו"א זצ"ל, מאחר שמקפידים שלא לצאת מארץ ישראל כלל, האם מותר לשחות בים, לפי אותם ראשונים הסוברים שגבול מערב של ארץ ישראל הוא הים התיכון, האם נחשבת שחיה זו כיצאה לחו"ל? והורה שמסתבר שאין השוואה בים נחשב ליוצא לחו"ל, וכל עוד שהשחיה היא בקרבת החוף, עדיין נחשב קשור לארץ ישראל כ^י.

כו. ולא דמי להא דמבואר בגמ' נדרים לא., ונפסק בשו"ע יו"ד סי' רי"ז סעיף ל"ג, דאדם הנודר שלא יהנה מכל "יורדי הים", כולל גם את בני אדם המפליגים לנסיעות קצרות, כגון "מעכו ליפו", וכן המפליגים רק לשם טיול, דהתם שאני דגבי נדרים הולכים בתר לשון בני אדם, וגם לאלו יש שקוראים אותם יורדי הים, משא"כ לענין ברכת הגומל, הדבר תלוי ביציאה למקום סכנה, שו"ת "מנחת יצחק" ח"ד סי' י"א, ו"בצל החכמה" ח"א סי' כ' אות ב'. אולם, אם אירע ח"ו איזהו מקרה של הסתבכות ל"ע, בוודאי שצריך לברך "הגומל". הגר"ש אלישיב שליט"א.

כז. מפי הגר"ח קניבסקי שליט"א. והוסיף שלפ"ז אף שלדעת

ברכה למי שנשרף ביתו

שאלה:

יד מי שנשרף ביתו, האם יש לו לברך דיין האמת ועד מתי יש לו לברך, ומי צריך לברך.

תשובה:

איתא בשו"ע כ" על שמועות רעות מברך בא"י אמ"ה דיין האמת. וכתב שם בביאור הלכה שה"ה אם נשרפו לו נכסיו יש לו לברך, והנה בעל הדירה יש לו לברך ברכה זו, ואם הדירה נכתב גם על האשה, יש לה ג"כ לברך ברכה זו, או הבעל יכול להוציאה כ"ט.

וברכה זו לכתחילה יש לברך תיכף בשעת השמיעה או הראיה, ואם לא בירך תיכף יכול לברך כל זמן שלא יצא הצער מלבו שלא הסיח דעת ממנו ל' וכגון אם עדיין לא מסודר לו מקום

החזון איש, ה"קו התאריך" הוא בין היבשה לים ליד מדינת "אוסטרליא", ובשעה שביבשה הוא יום ראשון, בתוך הים הוא עדיין שבת, בכל זאת מותר לשחות על שפת הים ביום ראשון, ולא נחשב שעשה שחיה במקום שהוא עכשיו שבת, משום דכל מה שבקרבת היבשה עדיין שייך ליבשה, ונחשב ליום ראשון וכנ"ל.

כח. סי' רכ"ב - ס"ב.

כט. הגר"נ קרליץ שליט"א.

ל. ספר ברכת הבית שער ל"א סי' ה'.

קבוע לגור, בודאי נחשב שעדיין לא יצא הצער מלבו, ויכול לברך אפילו שבועיים לאחר השריפה לא.

ברכה על ים המלח

שאלה:

מו כשרואים את ים המלח, האם מברכין ברכת "עושה מעשה בראשית"?

תשובה:

לגבי ים המלח כתב רש"י לב: "לאחר זמן נמשך הים לתוכו ונעשה ים המלח" לג. ולפי"ז לא נברא בששת ימי בראשית רק לאחר זמן, וא"כ אין מברכים עליו לד.

לא. הגרי"ש אלישיב שליט"א, והגר"נ קרליץ שליט"א. וכעין שמצאנו לענין לידת הבן או בת שאפשר לברך כל זמן שהתינוק עדיין לא הגיע לביתו משום שהשמחה נמשכת עד אז, וכן כשקונה דירה ולא בירך מיד, יכול לברך קצת זמן אח"כ, דעדיין יש לו שמחה גדולה ממנו.

לב. בראשית י"ד, ג'.

לג. עי"ש בשפתי חכמים.

לד. נפסק בשו"ע (סי' רכ"ח): "על ימים ונהרות הרים וכו' אומר ברוך אתה ה"א וכו' עושה מעשה בראשית. לא על כל נהרות מברך, אלא על ארבע נהרות דכתיבי בקרא. כמו חדקל ופרת". וכתב המג"א שלא דוקא נהרות חדקל ופרת, אלא

אולם משמע בגמ' לה שים המלח הוא כבר ממעשה בראשית דאיתא בגמ': "כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה - אלו שבעה ימים וכו' ים של סדום", עי"ש. הרי לכאורה מוכח שים המלח נברא בששת ימי בראשית. ולכן מספק אין לברך, כי אין ידוע אם זהו אותו ים המלח המוזכר בגמרא, ומתי נוצר ים זה, וע"כ מספק אין לברך לו.

בירך אתמול על ים אחד

שאלה:

מז מי שבירך אתמול על ים אחד, כגון הים התיכון,

ה"ה כל הנהרות הגדולים כמו אלו. וכתב ב"ערוך השולחן" (שם), שכמו כן צריך לברך על נהר כמו הוולגה ועל נהר הריינוס וכיוצא בהם.

וכתב עוד בשו"ע (שם): "והוא שראה אותם במקום שלא נשתנה מהלכם ע"י אדם". ועי' בפמ"ג שכתב שצריך שיהיו הנהרות הללו ידועים שהם קיימים מששת ימי בראשית ולא נתהוו אחר כך. ובאליה רבה כתב, שמי שמסופק בנהר אם נשתנה מימי בראשית לא יברך, עי"ש.

לה. ב"ב ע"ד ע"ב.

לו. קובץ ענייני ברכות, במאמר שחובר ע"י הרה"ג ר' ברוך גרדנביץ שליט"א, ראש כולל "ללמוד וללמד" בירושלים, וכתב שם, שהרצה את הדברים לפני הגרי"ש אלישיב שליט"א.

והיום הולך לים אחר לגמרי, כגון ים הכינרת,
האם יכול לברך עליו היום או לא?

תשובה:

נחלקו הפוסקים ^{יז} אם בירך על מלך א' היום,
ושוב ראה מלך אחר למחר, האם יכול לברך שוב
על המלך השני, שזה נחשב להתפעלות חדשה,
וכן לענין קברים, ולפי"ז כמו כן לענין ראיית
הים, וספק ברכות להקל.

שכחה להדליק נרות שבת

שאלה:

יז אשה שכחה להדליק נרות שבת כליל שבת אבל
נר החשמל דלק, האם חייבת להוסיף נר ^{לח}.

תשובה:

כיון דיסוד הקנס הוא משום שעברה על מצות
הדלקת הנר שהיא מצות האשה במיוחד ^{לט}, וגם
כשיש חשמל בבית, יש חיוב להדליק הנרות,
דאל"כ היאך מברכים עליהם, ממילא השכחה

לז. ע"י משנ"ב סו"ס רכ"ד.

לח. דאיתא בשו"ע או"ח סי' רס"ג באשה ששכחה להדליק נר
חייבת להוסיף נר משום קנס, ויסוד השאלה כאן כיון שעכ"פ
יש אור בבית שזה עיקר שלום בית, אולי זה מספיק בדיעבד
לסמוך עליו משום נרות שבת.

לט. וכמבואר בשבת ל"א ע"ב.

נקראת ביטול מצוה, וראוי שתוסיף נר^מ ויש
אומרים דאם היה בביתה אור חשמל שהדליקו
לכבוד שבת בכה"ג לא קנסינן ליה^{מא}.

מפטיר ליארצייט או לבר מצוה

שאלה:

יח למתפלל אחד יש יארצייט באמצע השבוע ורגיל
כל שנה לקבל מפטיר וברכות, ויש באותה שבת
בר מצוה, מי יקבל את המפטיר?

תשובה:

מקובל בשם מרן ה"חזון איש" זצ"ל שנותנים את
המפטיר לקטן היות שהוא הכין הקריאה,
ובשבילו זהו צרכי שבת. ויש להוסיף שעצם זה
שהגדול מוותר לקטן יש בזה זכות גדולה
לנפטר^{מב}.

קריאת קרי או כתיב

שאלה:

יט יש מילים בתורה שהן קרי וכתיב, כגון בפרשת

מ. שו"ת "שבט הלוי" ח"ב תש' ל"ג.

מא. חוט שני ח"ד עמ' נו.

מב. הגר"נ קרליץ שליט"א.

כי תבא מג: כתיב: "ובְּעַפְלִים", והקרי
 "ובְּטָחוֹרִים". האם לכתחילה חייב לקרותם מתוך
 הכתב או לא?

תשובה:

נחלקו בזה הפוסקים יש סוברים מד דא"צ לקרותו
 מתוך הכתב, ויש סוברים מה דצריך לראות את
 הכתב ולקרוא את הקרי מתוכו. ועכ"פ לכו"ע
 בדיעבד יוצאים יד"ח אם קרא תיבה אחת בעל
 פה כמבואר במשנ"ב מו.

וידוי שכיב מדע בשבת

שאלה:

כ יש להסתפק במי שעומד למות בשבת האם מותר
 לו להתוודות, דהרי שמא לא יוכל אח"כ
 להתוודות מז.

תשובה:

יש שהוכיחו מהא דכתב המשנ"ב מח בשם סדר
 היום, מי שמתענה תענית חלום בשבת, יכול

מג. דברים כ"ח, כ"ז.

מד. מג"א סוף ס' קמ"א.

מה. שערי אפרים שער ג' אות י"ג.

מו. סימן ש"מ ססק"י.

מז. הגר"א שטיינמן שליט"א.

מח. סי' רפ"ח ס"ז.

להתודות על עונותיו כמו בחול, אלמא במקום
צורך מותר להתודות, ואולי גם בנד"ד יכול
להתודות, דאם לא עכשיו אימתי!

שימוש בשבת בכלים חד פעמיים לחמין

שאלה:

כא האם אפשר להשתמש בשבת בכלים חד פעמיים
שע"י שנותנים לתוכם אוכל חם, הוא נמס
ולפעמים אפילו משתנה צורתו?

תשובה:

אין בזה שום חשש מכמה טעמים: אין זה ודאי
שתתקלקל צורתו, והרי הוא דבר שאין מתכוון
ומותר. ואפילו באופן שהוא פסיק רישא, בזה
שנעשה רך ע"י האוכל החם ונתקלקל צורתו, הוי
סותר כלי ומקלקל, והוי שלא כדרך, ואינו רוצה
בכך, ומותר לכתחילה להשתמש בו ^{מט}.

חילול שבת להצללת אבר

שאלה:

כב בערב שבת חתך בני ג' אצבעות עם סכין ר"ל,
וכבר טיפלו בו בבית חולים, ואמרו הרופאים
שאם לא ינתחו מיד האצבעות לא יתפקדו כל

החיים, ולאחר שבת כבר לא יועיל הניתוח, האם מותר לעשות כן בליל שבת.

תשובה:

אם יש חשש זיהום באותו מקום, בודאי מותר לחלל שבת ולנתח משום חשש פיקוח נפש, אבל אם אין שום זיהום כלל, הרי קי"ל שעבור סכנת אבר אין מחללין השבת.^נ

ברכת "שהחיינו" בערב שבת

שאלה:

כג איתא בשו"ע^{נא} שבין המצרים לא יברכו "שהחיינו", וכתב המשנ"ב^{נב} שלכבוד שבת יכול לברך "שהחיינו". מה הדין במי שיש לו בגד חדש לפני שבת, האם צריך להמתין ולברך לאחר קבלת שבת, או יכול לברך מיד?

תשובה:

מכיון שלובשו לכבוד שבת זה נחשב כאילו הוא כבר לובשו לצורך שבת, ויכול לברך ברכת "שהחיינו" מיד כשלובשו, אפילו עדיין לא קיבל

נ. כמבואר באו"ח סי' שכ"ח סעיף י"ז. בעל שבט הלוי שליט"א.

נא. סי' תקנ"א סעיף י"ז.

נב. סי' קצ"ח.

עליו שבת ^{נג}. ויש סוברים שאין לברך ברכת
 "שהחיינו" עד לאחר שקיבל עליו שבת ^{נד}.

נעשה בן שבעים בבין המצרים

שאלה:

כד כתב הפמ"ג ^{נה} בשם שו"ת "חוות יאיר", כשמגיע
 לגיל שבעים ועושה סעודה יש לברך "שהחיינו",
 והפמ"ג עצמו כתב להסתפק אם לברך
 "שהחיינו" על כן יקח פרי חדש ויברך עליו.
 האם מותר לעשות כן בתקופת בין המצרים,
 כשחל יום ההולדת באמצע השבוע?

תשובה:

כתב השו"ע ^{ני} טוב להיזהר מלומר "שהחיינו"
 בין המצרים על פרי או מלבוש, ולא יחמיץ
 המצוה, וכן בפרי שלא ימצא אחר תשעה באב
 מותר לברך ולאוכלו בין המצרים.
 וכתב המשנ"ב דמיירי שלא יכול לשמור הפרי עד
 שבת מפני שיתקלקל, ע' שם. א"כ מבואר שאם
 יכול לברך בשבת, לא יברך באמצע השבוע.

נג. הגר"נ קרליץ שליט"א.

נד. הגר"ח קניבסקי שליט"א.

נה. ס' תמ"ד מ"ז ס"ק ט'.

נו. ס' תקנ"א סעיף י"ז.

ולפ"ז בנד"ד שיש לברך "שהחיינו" שזיכה לו הקב"ה לחיות עד גיל שבעים, יכול לברך גם בשבת שאח"כ, דהרי כל יום הוא חסד מהקב"ה, ולכן לכתחילה יש לחכות עד שבת ואז לברך "שהחיינו" על פרי, ולכוון גם על גיל שבעים".

לכבד חילוני בשתיה בתענית

שאלה:

בה נעשתה ביקורת עירונית בבית ספר חרדי בתענית, וכרגיל כשהמבקר נמצא בבית הספר לאורך כמה שעות מכבדים אותו בשתייה, בפרט שצריך למצוא חן בעיניו כדי שלא יעשה קיצוצים בתקציב. האם מותר לכבדו בכוס שתייה היות שממילא הוא לא צם?

תשובה:

אין שום היתר לתת לו לשתות, ויש בזה משום "לפני עורר", ויש בזה חילול השם אם נותנים לו לשתות, ויש להסביר לו שהיות שהיום הוא יום תענית, ואסור לנו לשתות, לא ניתן לכבדו בשתייה נח.

נז. הגר"נ קרליץ שליט"א.

נח. הגר"נ קרליץ שליט"א, ורק אם אמר שיש לו סיבה מוצדקת למה אינו צם, אז אפשר להגיש לו. וע"ע לקמן ס"ק ס"ז.

לצום או ללמד

שאלה:

כו בתענית ציבור, אם המלמד ב'חדר' יצום לא יהיה שייך ללמוד גמרא עם הילדים, ויצטרכו לקחת ממלא מקום נט. האם המלמד יבוא ללמוד תורה ללמד ולא יצום, או שעדיף שיצום וישאר בביתו והת"ת יקח מלמד אחר?

תשובה:

בודאי תקנת חז"ל במקומו עומד, ואין להקל בזה, וה'חדר' יקח מלמד אחר ס.

העברת ס"ת לצורך סליחות

שאלה:

בז האם מותר להעביר ס"ת לחדר שמתפללים בו סליחות כדי שיהיה שם בשעה שפותחין הארון ל"שמע קולנו" ו"אבינו מלכנו"?

תשובה:

כל שהוא צורך הציבור מותר להעביר ס"ת, דנחשב לדבר מצוה לכבוד התפילה סא.

נט. וכמובן שאז הילדים לא ילמדו כ"כ טוב, ואין ה'חדר' מרוצה מזה.

ס. בעל "שבט הלוי" שליט"א, והגר"ח קניבסקי שליט"א.

סא. הגר"נ קרליץ שליט"א, והגר"ח קניבסקי שליט"א.

בעל תוקע שהתכוון לא להוציא את שונאו

שאלה:

בח בעל תוקע שתקע בבית הכנסת, בא אח"כ לאחד המתפללים (שהיה שונאו) ואמר לו שהתכוון לא להוציאו יחד עם שאר הציבור, האם הציבור יצאו י"ח סב.

תשובה:

דוקא בשליח ציבור של שמונה עשרה, שהוא חיוב על הציבור, וכל הציבור הוא כחטיבה אחת, לכן אם מפקיע אחד מן הציבור כולם לא יצאו, משא"כ בתקיעת שופר שהוא חיוב פרטי על כל יחיד ויחיד, ורק שמקיימים המצוה ביחד משום "ברוב עם", ואין קשר בין חיוב של זה לחיוב של חברו, לכן אפילו נתכוון לא להוציא אחד מהציבור, מ"מ שאר השומעים יוצאים בזה סג.

סב. יסוד השאלה הוא, דאיתא ברמ"א הלכות ראש השנה סי' תקפ"א א' וכן צריך שיוציא כל אדם בתפילתו, ואם יהיה לו שונא וכיוון שלא להוציאו גם אוהביו אינם יוצאים בתפילתו, עכ"ל. ולפ"ז כיון שהתכוון התוקע שלא להוציא אחד מהמתפללים בתקיעת שופר, אולי כל הציבור לא יצאו.

סג. הגרא"ל שטינמן שליט"א. וכעין סברא זו מבואר באחרונים דעל לולב, שופר ומגילה, גזרו בשבת שמא יעבירו וכו' היות שאין חיוב של אחד שייך לשני, ולא ישים לב שהשני

החזקת שופר

שאלה:

כט בעל תוקע שיש לו תחבושת בידו האם זה חציצה בשופר.

תשובה:

כתב בספר "לקט יושר" שראוי לכתחילה לאחוז השופר בכל כף ידו ולא רק בכמה אצבעות ע"י שם. ובכל זאת אין בזה שאלה של חציצה כמו שמוזכר לגבי תפילין, כיון שאין חיוב מעיקר הדין לאחוז השופר בידו כלל סד.

חילול יו"ט לשמיעת שופר

שאלה:

חולה שלא בא לביה"כ, ובעל התוקע מוכן לבוא אליו לתקוע בביתו, אבל יודע שכשידפוק בדלת הכניסה, כודאי יפתחו לו את הדלת ע"י לחיצת "כפתור חשמלי" שישחרר את הדלת, האם ילך אליו.

מוציא החפץ לרשות הרבים, משא"כ בקריאת התורה או שאר מגילות שהחיוב הוא על הציבור, ולכן אין חשש שמא יעבירונו ברשה"ר שכולם ישימו לב עליו.

סד. ואפילו השופר מונח על גבי השולחן ולא אחוז כלל ותקע בו יצא, וכעין שמצינו בשו"ע סי' תקפ"ו סעיף כ' בנותן שופר לתוך שופר ע"י שם.

תשובה:

פשיטא שלא ילך אליו היות ומכשילו לעבור על חילול יו"ט, ועדיף שיתבטל מחיוב שופר אפילו ביום ראשון שהוא דאורייתא ^{סה}.

עבירה בשוגג או במזיד

שאלה:

לא אדם עבר עבירה מסויימת בלי ידיעה שהדבר אסור. באותה תקופה היה במצב של התדרדרות, שאפילו אם היה יודע שזו עבירה, היה עושה מעשה זה. איך יש להתוודות על עבירה זו, כעבירה בשוגג או כעבירה במזיד? ^{סו}

סה. ואף שאין זה תרי עברי דנהרא, מ"מ הוא גורם לו לחלל, ו"שב ואל תעשה" עדיף. הגר"ח קניבסקי שליט"א. וכעין מה שמצינו שאסור לעלות על אילן ולעבור אפילו איסור דרבנן כדי להביא שופר.

וע"ע שו"ת מהרש"ג ח"ב סי' קכ"ב, ושו"ת שבט הלוי ח"א סי' ר"ה, וח"ב סי' קל"ה, שאם יודע שיבואו אנשים לכרית מילה ע"י חילול שבת, עדיף לדחותו למחרת. דהרי אפילו הבאת האיזמל לצורך מילה אין מחללין עליו את השבת כ"ש בחילולי שבת הג"ל.

סו. יסוד השאלה היא, האם ה"שוגג" היינו שאילו היה יודע מזה היה פורש ממנו, וא"כ בזה שאפילו היה יודע שהוא עבירה היה עושה העבירה יש לו דין מזיד, או שמא סו"ס כיון שבפועל לא ידע ממנו, עדיין שוגג מקרי.

תשובה:

קיי"ל^{טו} שבשיודעים שלא ישמעו לנו עדיף לא למחות כלל, משום ש"מוטב יהיו שוגגים ואל יהיו מזידין", עיי' שם. מכואר בהדיא שאפילו אם היה יודע שהוא עבירה, ועדיין היה עושה העבירה במזיד, עדיף שלא להודיעו בכדי שיהיה רק שוגג, הרי מכואר דכיון שבפועל לא ידע יש לו דין שוגג, אף שאם היה יודע היה עובר במזיד, ולכן בנד"ד יאמר וידוי בנוסח של שוגג^{סח}.

אמירת י"ג מדות באמצע וידוי

שאלה:

ב מי שנמצא באמצע וידוי לאחר תפילת י"ח קודם "אלקי נצור", האם יאמר הי"ג מדות עם הציבור או לא?

והנה, מצאנו לגבי מומר שלא יכול להקריב קרבן חטאת כיון שיש דין "ושב מידיעתו", דהיינו שאילו היה יודע היה נמנע מלעבור העבירה, משא"כ בזה שאפילו היה יודע שאסור, עדיין היה עובר, לא יכול להביא קרבן לכפרתו, שאין זה שוגג. וא"כ ה"ה לגבי וידוי אין זה נחשב לשוגג, או שמא כל זה לענין "קרבן", אבל לגבי עצם העבירה הוי שוגג.

סז. שו"ע או"ח ס' תר"ח.

סח. הגר"א י"ל שטיינמן שליט"א. ועיי' בית הלוי פ' בשלח.

תשובה:

מותר לענות "קדיש" ו"ברכו" באמצע "אלקי נצור" ^{סט}, וה"ה באמצע וידוי ^ע, ולכתחילה יש לומר "יהיו לרצון" לפני כן ^{עא}, וכן כל דבר שבקדושה כגון אמן ד"המלך הקדוש" ו"שומע תפילה", וכן יש לומר י"ג מדות ביחד עם הציבור שזהו כמו דבר שבקדושה, מכיון שצריך לאומרו בציבור ^{עב}.

בקשות על צרכים פרטיים בר"ה ויוהכ"פ

שאלה:

לג האם מותר להתפלל בר"ה ויוה"כ על בקשת צרכים פרטיים, והאם מותר לבכות? ומה הדין בשבת?

תשובה:

מותר לבקש בימים אלו כל הבקשות הפרטיות והכלליות, לפי שימים אלו הוקבעו לבקשות ותחנונים לפני ממ"ה הקב"ה ^{עג}. ואף כשחל

סט. רמ"א ס' קכ"ב, א'.

ע. משנ"ב סי' תר"ז ס"ק י"א.

עא. משנ"ב סי' קכ"ב.

עב. הגר"נ קרליץ שליט"א.

עג. עי' ארחות רבנו ח"ב עמ' קפ"א בשם החזו"א.

בשבת אין לחשוש משום בקשת רחמים ושאלת צרכיו בשבת, ומשום כן כשמתפללים על חולים, בעת מי שכרך אין צריך לומר שבת או יו"ט היא מלוצוק ע"ד.

וכמו כן נוהגים לבכות ולהוריד דמעות בתפילת ר"ה ויוה"כ, אף שחל בשבת ע"ה.

אכילת לחם לחולה בט"ב

שאלה:

לד חולה שאוכל לחם בט"ב צריך ליטול כל ידיו, האם יש ענין לכתחילה לאכול דברים אחרים שלא להביא עצמו לידי נטילת ידים?

ע"ד. מטה אפרים סי' תקפ"ד כ"ב.

ע"ה. מטה אפרים סי' תקפ"ב כ"ח. והא דכתב הגר"א במעשה רב אות ר"ז שאסור לבכות, כוונתו לבכיה שהיא ממחשבת עצבות.

ויש להעיר מהא דכתב המשנ"ב (סי' תקפ"ד, ד) שאין אומרים "אבינו מלכנו" בשבת משום שאין לבקש צרכיו בשבת. וי"ל דהתם משום שכל הציבור אומרים ביחד משא"כ כאשר כל אחד מבקש בלחש י"ל שאפשר. ועוד משום ד"אבינו מלכנו" מתוקן כעין נוסח שמר"ע בחול, "חטאנו לפניך, החזירנו בתשובה שלמה, שלח רפואה, שמע קולינו", ולכן אין לאומרה וכמש"כ הלבוש.

תשובה:

יסוד ההיתר הוא משום שנטילה לצורך מצוה אין זה רחיצה של תענוג ולא נכלל בתוך האיסור ולכן לבתחילה מותר לאכול לחם אם צריך ע"י.

חולה המסרב לאכול ביוכ"פ

שאלה:

ל"ה חולה מסוכן שמסרב לאכול והעצה היחידה היא שיאמרו לו שהיום לא יוה"כ, והחולה אומר שאם גם הבריא אוכל (להוכיח שבאמת אין זה יוה"כ היום), רק אז הוא יסכים לאכול, האם מותר לבריא לאכול?

תשובה:

הכלל הוא שפיקוח נפש דוחה כל התורה משום שכתוב "וְחַי פִּקְחָם", ולא שימות בהם. ומותר אפילו לכמה אנשים לעבור איסור בכדי להציל נפש אחת מישראל, ולכן בנד"ד מכיון שהחולה הוא מסוכן, וא"א להצילו ולהאכילו רק על ידי זה שהבריא יאכל עמו, מותר גם לבריא לאכול ביוה"כ בכדי להצילו. וכמובן רק אם אין שום עצה אחרת ע"י.

עו. הגר"נ קרליץ שליט"א, והגר"ח קניבסקי שליט"א, ודלא כספר "שערים מצוינים להלכה" ס' קכ"ד, קו"א.
עז. "חוט שני" שבת חלק ב' בשם הגר"נ קרליץ שליט"א.

חסר בר' מינים בשאר הימים

שאלה:

ל' האם יש ענין בחוה"מ סוכות לקחת אתרוג שלא חסר?

תשובה:

מעשה שהיה שהרבה השתמשו באתרוג של החזון איש זצ"ל ונפל הפיטם ושוב לא רצה להשתמש בו, רק באתרוג פשוט יותר, ואמר שגם בשאר ימים אתרוג שלם עם בלעטלעך, מהודר יותר מאתרוג חסר בלי בלעטלעך ע"ה.

הזיק לולב בחנות

שאלה:

ל' אם פסל לולב בחנות, האם צריך לשלם את מחירו לפי מה שמוכר לציבור או את המחיר שבעל החנות שילם עבורו (המחיר הסיטונאי)?

תשובה:

בודאי מחיר הלולב הוא מה שהציבור משלם עבורו בחנויות, וחייב המזיק לשלם מחיר מלא.

ע"ה. מפי עד ראיה הגר"פ שרייבר שליט"א. ויש סוברים ע"פ סוד שצריכים שיהיה שלם כל השכעה, כף החיים סי' תרמ"ט ס"ק ע"ו.

והנה מצוי מאוד בשעה שקונים לולב ובודקים כמה לולבים פה ושם, ולא שמים לב שפסלו כמה לולבים, ויש בזה איסור מזיק דאורייתא, וגם חייבים לשלם עבורו, ובפרט כשיום א' דסוכות חל בשבת, נמצא שעבר איסור מזיק דאורייתא כדי לקיים מצוה דרבנן ע"ט.

שולחן וסירים בדופן עקומה

שאלה:

לח האם מותר שהשולחן והסירים יהיו מתחת הדופן עקומה?

תשובה:

איתא במשנה פ' ובשו"ע פ"א מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו חוץ לסוכה, לא יצא יד"ח, והטעם מכיון ששולחנו מחוץ לסוכה, יש חשש שמא ימשך אחר שולחנו ע"י שם, ולפי"ז ה"נ אסור שיהיה השולחן תחת דופן עקומה פ"ב, וכמו"כ את הסירים מותר להניח שם, כיון שזה מחוץ לסוכה פ"ג.

ע"ט. וע"ע משנ"ב הל' פסח סי' תע"ג סוס"ק מ"ב.

פ. סוכה כח.

פ"א. סימן תרל"ד סעיף ד'

פ"ב. הגר"ח קניבסקי שליט"א.

פ"ג. "ארחות רבינו" ח"ג ודלא כ"ביכורי יעקב" סי' תרל"ט ס"ק

להקיף או להחזיק ס"ת

שאלה:

לפ כשאין בבית הכנסת אדם בלי לולב, האם עדיף שאחד יוותר על ההקפה עם הלולב ויחזיק בידו הס"ת ליד הבימה או שיניחו את הס"ת על הבימה?

תשובה:

איתא בילקוט תהילים פד: "כיצד הוא סדר ההקפה וכו' בזמן הזה חזן הכנסת עומד כמלאך האלוקים וס"ת בזרועו והעם מקיפין אותו דוגמת מזבח" עכ"ל הילקוט. משמע שלעמוד באמצע עם ס"ת זה דומה למלאך אלוקים, והוא ענין גדול, אולם בשו"ע פה ובמשנ"ב פי מבואר שנותנים הס"ת על הבימה והעם מקיפין הבימה, משמע שעדיף להקיף מלהחזיק ס"ת.

קריש ליל שמחת תורה

שאלה:

מ במקומות שנוהגים לקרוא בתורה כליל שמחת

י.

פד. כ"ו סוף אות תש"ג.

פה. ס' תר"ס.

פו. שם ס"ק א' וג'.

תורה איזה קדיש אומרים אחריו? פ^י.

תשובה:

יש סוברים שאומרים אחריו "חצי קדיש" פ^ח וכן נוהגין בהרבה מקומות.
ויש סוברים שיש לומר אחריו קדיש שלם (בלא תתקבל), לפי שזהו סוף תפילה וסוף הענין, ולא דמי לקריאת התורה בשחרית שאומרים אחריו רק חצי קדיש, דהתם עדיין אין זה סיום התפילה, שהקדיש לאחר "ובא לציון" שייך לתפילה ואומרים בו "תתקבל" פ^ט.

הדלקת נר חנוכה על מעקה המרפסת

שאלה:

מא המדליק נרות במרפסת, האם ידליק ליד הדלת הסמוכה למרפסת או על גבי המעקה?

פז. ע"י משנ"ב סי' תרס"ט ס"ק ט"ו בימינו המנהג בליל שמחת תורה לקרוא ג' גברי בפרשת וזאת הברכה, צריכים לומר קדיש אחר הקריאה, ואין סומכין על הקדיש שאחר "עלינו" משום דהוי הפסק. דרך החיים דיני שמחת תורה דין ב.

פח. קשו"ע סי' קל"ח ז', סידור בית יעקב.

פט. ספר שלמי תודה על ענייני סוכות סי' צ' ס"ק ד' בשם הגאב"ד דמיר רבי ברוך קמאי זצ"ל.

תשובה:

לכתחילה יש להדליק ליד פתח הדלת שנכנסים
מהחדר למרפסת, כדי שיהא סמוך למזוזה, ויש
להניחו אפילו למעלה מעשרה טפחים אם צריך
לכך.

אולם אם יהיה יותר פרסומי ניסא אם יניחנה על
המעקה של המרפסת, יניח שם ואפילו אינה
מקורה ^ז.

להעיר את ההורים לנר חנוכה

שאלה:

מב המגיע לביתו מאוחר ועדיין לא הדליק נרות, האם
מותר להעיר את ההורים בכדי שיוכל לברך על
נרות החנוכה? ^{צא}

צ. דלא גרע מחצרו, "מעדני שלמה" בשם הגרש"ז אויערבך
זצ"ל, וכן בעל ה"קהילות יעקב" זצ"ל, כשהיה גר ליד ישיבת
"בית יוסף" בבני ברק, היה מדליק ע"ג המעקה של המרפסת
כדי שיראו היטב מבחוץ. כן העיד הגר"נ קרליץ שליט"א.

צא. יסוד השאלה, לפי מה שכתב המשנ"ב ס' תרע"ב י"א "ואם
בא לביתו קודם עלות השחר ומצא בני ביתו ישנים מן הנכון
שיקיצם כדי שיוכל להדליק בברכה", והטעם כיון שזה
מאוחר בלילה, ואין פרסומי ניסא למשפחה א"א לברך,
ולפ"ז יש לדון האם גם את ההורים מותר להעיר בכדי לברך.

תשובה:

כתב ה"חיי אדם" ^{צב} אם אביו ואמו ישנים ומפתחות החנות תחת ראשיהם, וע"י מסחר זה יביא רווח לאביו, ואם לא יקיץ אותו יצטער מפני מניעת הרווח - מצוה להקיצו מאחר שאביו שמח בזה, וכן שמקיצו ללכת לבית הכנסת או לדבר מצוה שכולם חייבים בכבוד המקום, עכ"ד ה"חיי אדם".

ולפ"ז אם הבן יודע שאביו ישמח בזה שיעירו, שע"ז הבן יוכל לקיים מצות נר חנוכה, יכול להעירו, דאם משום שמחת גשמיות מותר להעירו, ק"ו משום שמחת רוחניות, שאביו ישמח בזה (וכמובן תלוי הדבר בכל אבא בנפרד, לפי מצב תשוקתו למצוות) ^{צג}.

משפחה המתארחת אצל אחרים בחנוכה

שאלה:

מג משפחה הנוסעת להתארח אצל אחרים, האם מכיון שגם האבא אורח, בני ביתו לא יוצאים בהדלקתו, דהשתא אינם סמוכים על שולחנו אלא כולם אורחים, או דמ"מ יוצאים בהדלקתו?

צב. כלל ס"ז, י"א.

צג. הגר"א י"ל שטיינמן שליט"א, והגר"ח קניבסקי שליט"א.

תשובה:

הם עדיין נחשבים לבני ביתו וסמוכים על שולחנו גם כאשר נוסעים לאירוח למקום אחר, ושפיר יוצאים בהדלקתו ^{צד}.

הדלקה בזה אחר זה

שאלה:

מד יש מספיק שמן לחמש נרות (ביום החמישי) אבל יש לו רק כוס אחת, האם יש להדליקם בזה אחר זה?

תשובה:

כל יסוד המצוה של ריבוי נרות להראות שהוא יום חמישי של הנס, והיינו שדולקים ביחד, אבל בזה אחר זה אין בו שום סימן לריבוי הנס ואין צורך להדליקם ^{צה}.

חתן ביום חתונתו בחנוכה

שאלה:

מה חתן ביום חתונתו היכן מדליק נרות חנוכה.

צד. הגר"נ קרליץ שליט"א.

צה. הגר"ח קניבסקי שליט"א.

תשובה:

חתן המתחתן בחנוכה, וכבר יצא מביתו בצהרים לאולם השמחות, אינו יכול לצאת בהדלקת אביו היות שכבר עקר דירתו משם, ולכן יש לו להדליק בדירתו בלילה אחר החתונה כשמגיע לשם. ויש להיזהר למנות שומר בשעה שאוכל בסעודת החתונה, היות שעדיין לא קיים מצות נר חנוכה, ואסור לאכול בסעודה גדולה בלי שומר^י.

לא הדליק נרות שבת וחנוכה

שאלה:

מו' היה טרוד מאוד ולא הספיק להדליק נרות חנוכה ונרות שבת עד כניסת השבת, מה עליו לעשות?

תשובה:

בנרות שבת אם הוא עדיין בין השמשות יכול לומר לעכו"ם להדליק עבורו, שלא גזרו על שבות בין השמשות במקום מצוה^י, אבל נרות חנוכה כיון דקי"ל הדלקה עושה מצוה, צריך להיות דוקא הדלקה של בר חיובא, ולכן עכו"ם אינו יכול להיות שליח להדליק נר חנוכה^ח.

צו. הגר"נ קרליץ שליט"א.

צו. כמבואר בשו"ע סי' שמ"ב ועי' משנ"ב סי' רס"ג ס"ק כ"א
אם יכול לברך עליהם.

צח. שו"ע סי' תרע"ה-ג' ומשנ"ב ס"ק י"א.

ומ"מ אם לא הדליק ולא הדליקו עליו בביתו יכול
לברך ברכת הרואה כשרואה נרות חנוכה של
אחרים ^{צט}, ואפילו בליל שבת שאסור לו להדליק
בכל זאת עדיין אפשר לברך ברכת הרואה ^פ.

הזאת השולחן עם הנרות בשבת

שאלה:

מז האם הנחת חלות על שולחן שמונחים עליו נרות
חנוכה תועיל כדי שהשולחן יהיה בסיס להיתר
ולאיסור, ויוכלו להזיזו אחר כך כמו שמצינו
לענין נר שבת?

תשובה:

יש שאוסרים, מכיון שאסור להזיז נרות חנוכה
ממקומם תוך חצי שעה מההדלקה, והיות שנעשה
מוקצה בין השמשות, נשאר מוקצה כל
השבת ^{קא}, ויש מתירים מכיון שמצד דיני שבת
מותר לטלטלם ומדין חנוכה זה איסור צדדי ^{קב}.
ועוד, כיון שמותר להזיז קצת הנרות על אותו

צט. שו"ע ס' תרע"ו, ג'.

ק. הגר"נ קרליץ שליט"א.

קא. הגרי"ש אלישיב שליט"א.

קב. הגר"נ קרליץ שליט"א.

שולחן עצמו קי, אין זה מוקצה כלל.

סביבון בשבת

שאלה:

מח האם מותר לשחק עם סביבון בשבת?

תשובה:

אסור לשחק בשבת בסביבון באופן שע"י שיפול הסביבון בצד מסוים, יזכו המשחקים בחפץ כלשהו, כמבואר בשו"ע קי שאסור להפיל גורלות בשבת, ואעפ"כ אין הסביבון נחשב למוקצה משום כלי שמלאכתו לאיסור, מכיון שהרגילות היא בדרך כלל לשחק בו סתם, נמצא שרוב תשמישו הוא צורך היתר קה.

ערך או יופי

שאלה:

ממ ישנם ב' מנורות, אחת מכסף שערכה רב אך איננה יפה כל כך, ושניה חדשה מפח שערכה נמוך אך נראית יפה. מה עדיף?

קג. משנ"ב סי' תרע"ד ס"ק א'.

קד. סי' שכ"ב ס"ו.

קה. כן הורה הגר"נ קרליץ שליט"א.

תשובה:

שאלה זו כבר מופיע בירושלמי ק' שהסתפק כשיש ב' שעירים לפניו, אחד שהוא שמן ואין מראהו טוב, ואחד מראהו טוב ואינו שמן כל כך, מה קודם, ופשט הירושלמי מקצירת העומר, ששמן בגופו עדיף ממראה, וה"ה לענין שעיר ביו"כ עי' שם. ולפ"ז גם במנורה, עדיף זה שערכו רב הגם שמראהו לא יפה כל כך ק'.

קריאת המגילה סמוך לשקיעה

שאלה:

ג חולה שלא הצליח לקרות המגילה עד סמוך לשקיעה, ויש ספק אם יכול לגמור לפני השקיעה, האם יכול לברך לפני הקריאה או לא?

קו. יומא פרק ו' הל' א'.

קז. הגר"ח קניבסקי שליט"א. ויל"ע בגמ' בבא בתרא ד. שהורדוס רצה לכסות כותלי בית המקדש עם זהב, ואמרו ליה רבנן שעדיף להשאירו כמות שהוא דהיינו עם אבן שיש כחול שנראה יותר יפה, ע' שם. משמע, שיופי עדיף מדברי ערך, דהרי זהב ערכו יותר מאבני שיש. וע"ע גמ' יומא לח. ב' טעמים למה כל השערים שהיו במקדש נשתנו להיות של זהב חוץ משערי נקנור, ושמא שני הטעמים תלוי אם ערך חשוב יותר או יופי חשוב יותר.

תשובה:

מכיון שאחר שקיעה הוא ספק לילה, ואז כבר לא זמן מגילה, מספק א"א לברך, ויש לקרותה בלי ברכה ק^ח. ואם כשמגיע לפרק האחרון של המגילה, הוא רואה שיגמרו הקריאה לפני השקיעה, יכול אז לברך על המגילה דעדיין הוא עובר לעשייתה, כל זמן שלא גמר קריאתה.

לכתוב שם על המגילה

שאלה:

גא היות שהמגילה עוברת להרבה אנשים מיד ליד, האם מותר לכתוב שם על צדה השני של המגילה?

תשובה:

מגילה שהיא מנוקדת וכן אם כתב בה בדף הראשון ברכות ופיוטים אינה נפסלת בכך ק^ט, ולכתחילה לא יכתוב ברכותיה בה, ויש סוברים דמי שלא יכול לקרוא בטעמים בעל פה יכול לכתוב הטעמים במגילה ק^י, והנה כל זה בצד האותיות אבל בצד האחורי, אם יש בזה צורך

קח. משנ"ב סי' תרפ"ז ס"ק ה'.

קט. שו"ע תרצ"א ט'.

קי. משנ"ב ס"ק כ"ה-כ"ו.

כגון לכתוב השם שלא יאבד מותר ק"א.

**כשגבאי הצדקה נותן כסף
לכמה משפחות**

שאלה:

גב כאשר נותנים כסף לגבאי צדקה לצורך מתנות לאביונים, האם אפשר להתנות שכספו ילך רק לשתי משפחות וכד', בכדי שיהא לו נתינה חשובה לכל אביון ואביון?

תשובה:

מסתבר שיכול להתנות שכספו לא יחולק בין כל העניים רק למספר משפחות, ועי"ז מובטח לו שיתן נתינה חשובה (או עכ"פ שוה פרוטה) לכל אביון ואביון, שכל הכסף נחשב כשותפות, ויש לשותף זכות להוציא הכסף למה שהוא רוצה ובגדר חלוקת השותפים ק"ב.

ק"א. הגר"נ קרליץ שליט"א.

ק"ב. הגר"נ קרליץ שליט"א והגר"ח קניבסקי שליט"א. והנה עוד יש לדון בזה, דאפשר לומר שמהני מדין ברירא, אולם כיון שמצות מתנות לאביונים שכתוב במגילה הוא מדברי קבלה, והוא בגדר חיוב דאורייתא, כמש"כ המשנ"ב סו"ס תרצ"ב, ובשעה"צ ס' תר"צ ס"ק מ"א, הרי קי"ל בדאורייתא אין ברירא.

מצות הכנסת כלה

שאלה:

נג כשנותנים כסף עבור הכנסת כלה, האם יוצאים בזה מצות מתנות לאביונים?

תשובה:

יש סוברים שאין יוצאים בזה מכיון שמתנות לאביונים זהו צרכי מלבוש ומזון יום יום^{ק"י}, ויש סוברים שיוצאים בזה מצות מתנות לאביונים, משום דאם לא יתנו להם עבור צרכי הנישואין, ממילא יחסר להם מלבוש ומזון^{ק"ד}.

משלוח מנות מהחנות

שאלה:

גד אלו שמזמינים משלוח מנות בטלפון, ושליח של בעל החנות מעביר המשלוח^מ ביום הפורים לאדם המסוים שהמזמין ביקש, במקרה שהמזמין עדיין לא שילם רק סיכם שישלם למוכר, ולא עשה שום קנין במנות, האם יצא ידי חובה או שמא צריך להיות מנות של המשלח?

ק"ג. בעל "שבט הלוי" שליט"א.

ק"ד. הגר"נ קרליץ שליט"א.

תשובה:

הואיל ומתחייב מדין "ערב", הר"ז חשוב כאילו
הוא שולח לו, וחשיב כשולח ע"י שליח, דעדיף
טפי, ושפיר יוצא בזה מצות משלו"מ קטו.

קטו. הגרש"ז אויערבאך זצ"ל.

יורה דעה

גוי שתיקן החשמל וגרם לתבשיל שיתבשל

שאלה:

א. פועל עכו"ם תיקן החשמל בבית, והרים את הפקק הראשי. באותו הזמן עמד סיר של אוכל על כיריים חשמליות, וכשנדלק החשמל - התבשיל שהיה בסיר התבשל. האם יש בזה משום בישול עכו"ם?

תשובה:

איתא בשו"ע * עכו"ם שבישל ולא נתכוון לבישול מותר כיצד עכו"ם שהצית אור באגם כדי להעביר החציר (עשבים) ונתכשלו בו חגבים הרי אלו מותרים וכו'. וכן אם חרך הראש להעביר השער, מותר לאכול ראשי האזניים שנצלו בשעת החריכה, אבל אם כיוון לשם בישול כגון שהסיק התנור לבשל בו והיה בו בשר תחילה ונצלה,

אע"פ שלא כיוון לזה הבשר שהרי לא ידע בו אסור. ע"כ.

הרי שאם לא עשה פעולת ההדלקה לשם בישול כלל רק כיוון לדברים אחרים, אין זה נחשב לבישול עכו"ם. ולפ"ז בנד"ד שהוא כיוון רק לתקן החשמל בבית, אין זה בכלל גזירת בישול עכו"ם ומותר.

לברך בעל הגמ"ח עבור ההלוואה

שאלה:

ב. האם מותר לומר "תודה" או "יישר כח" בהלוואה שקיבלו מגמ"ח?

תשובה:

מדרבנן אסור ללוה לומר דברי ברכה למלוה, שזהו ריבית מדרבנן שנותן לו ברכה נוסף על ההלוואה². אולם כל זה מן הלוה למלוה נחשב לריבית, אבל בגמ"ח אם הוא רק אפוטרופוס על הכסף, ולא הוי כסף שלו, מותר לומר לו תודה ולברכו, מכיון שהוא לא המלוה כלל, יכול לברכו

2. ע' שו"ע יו"ד סי' ק"ס סעיף י"ב וע"ש בב"י, וע' תוס' קידושין ח: ד"ה צדקה, שמשמע שיש בזה איסור תורה, וע"ע "קובץ שיעורים" שם.

על הטרחה שהמציא לו כסף של פלוני ג.

תשלום עבור הוצאות הגמ"ח

שאלה:

ג האם מותר לגמ"ח לקחת כסף מהלוה עבור הוצאותיו או שיש בזה חשש ריבית?

תשובה:

כל האיסור ריבית הוא אגר נטר, דהיינו שכר המתנת מעות שנמצאות אצלו. אבל מה שעלה לגמ"ח עבור הניירות ודברים צדדיים מותר לקחת כסף^ד, מ"מ צריך לדייק רק על כסף שהוא לצורך כן, ולא יותר מזה (ולא כמו שיש גמ"ח שלוקח מחיר מופרז עבור ההוצאות שהוא הרבה יותר מההוצאות האמיתיות וא"כ יש בזה חשש ריבית).

אינו רוצה למול בנו ביום השמיני

שאלה:

ד אבא שסירב למול בנו ביום השמיני [משום שלא מסתדר עם הסידורים שלו] האם מוטל על הבי"ד למולו בעל כרחו או לא.

ג. הגר"נ קרליץ שליט"א.

ד. "חוט שני" דיני רבית עמ' נ'.

תשובה:

איתא בגמ' ^ה שאם אין אב למול מצוה על בית דין למולו, יש סוברים שזהו דוקא שאין כאן אב כלל או שהאב נמנע לגמרי מלמולו אבל היכא שנמנע מלמול ביום השמיני, לא מוטל על ב"ד למולו ^י.

ויש חולקין, כיון שמצות יום השמיני חשוב כ"כ שדוחה אפי' שבת, בודאי ב"ד מצווין על קיומה ^י.

מילה לשמונה בשבת בבן מעוברת שנתגיירה

שאלה:

ה מעוברת שנתגיירה ונולד בן בשבת, האם אפשר למולו בשמיני בשבת.

ה. קירושין דף כט ע"א

י. שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ח' בתינוק שנולד בב' באב ולא רצה למולו בתשעה באב, כי א"א לשמוח בסעודה וכו' וכתב שם התשב"ץ שבאותו יום ראוי לכפותו לקיים המצוה למול שהרי כופין על המצוות, אבל אם כבר עבר היום אין לנדותו, שלא מצינו להעניש על ביטול מ"ע, ובית דין לא יכולים למולו בע"כ כיון שמסכים למולו לאחר זמן, וכן משמע מרש"י יבמות עא: ד"ה חבושין.

ז. שו"ת אבני נזר יו"ד סי' שי"ח, ודוחה הראיה מרש"י הנ"ל.

תשובה:

קיי"ל^ח כותית שנתגיירה והיא מעוברת בנה א"צ
טבילה^ט. ופליגי בזה הראשונים אם הוא עדיין
גר או ישראל^י, וא"כ לדעת הסוברים דבשעת
לידה הוא עדיין גוי, והמילה עושהו לישראל, אין
למולו בשבת, ועי' בהגה"ה^א.

טבל ולא מל במקום סכנה

שאלה:

ו גר שנתגייר ע"י טבילה בלא מילה משום שסכנה

ח. יבמות דף עח ע"א ובשו"ע יו"ד סי' רסח ס"ו.

ט. אם ב"ד לא ידעו בשעת טבילה שהיא מעוברת עי' פתחי
תשובה שם ס"ק ז' שהאריך בזה, וע"ע ערוך השולחן שם
ס"ק י"א.

י. דין זה תלוי במחלוקת הראשונים, דהנמוק"י יבמות טז. בדפי
הרי"ף מביא בשם הרמב"ן שהוכיח שבדיעבד מהני בגירות
טבילה לפני מילה, מהא דמעוברת שנתגיירה בנה א"צ
טבילה אפילו למ"ד עובר לאו ירך אמו, הרי שמהני טבילה
לפני מילה, והרא"ה חולק דשאני התם שבמעצי אמו הוא לאו
בר מילה, וה"ה כנקיבה דסגי ליה בטבילה לחוד, וכשנולד
מלין אותו כמו שמלין ישראל שהוא ערל עי' שם.

יא. ועי' שו"ת אחיעזר ח"ד סי' מ"ד שכתב להלכה כבר כתב ר'
דוד קארלינער זצ"ל להוכיח שהוא יהודי גמור בשעת לידה,
ומילתו דוחה שבת. וע"ע שו"ת בנין ציון סי' כ"א מש"כ
בזה. וע"ע פתחי תשובה יו"ד סי' רס"ח ס"ק ז'.

הוא לו, האם חל הגירות או לא.

תשובה:

אין בזה שום ספק כלל שלא חל הגירות, וחלילה להעלות על הדעת שבטבילה סגי, ופשוט י'.

שמירת שבת לגר שמל ולא
טבל

שאלה:

ז גוי שמל לשם גירות ועדיין לא טבל, האם מותר לו לשמור שבת או לא י'.

תשובה:

מנהג העולם הוא, שמיד לאחר המילה מתחיל לשמור שבת, ולא שמענו שמזהירים בו שיחלל

יב. שו"ת אחיעזר ח"ד סי' מ"ה ומ"ו. ולא דמי למש"כ הבה"ג, דמי שנכרת הגיד שלו די בטבילה דהתם נעשה ממש כמו אשה, משא"כ בזה ואין בו שום ספק. וכתב שם כשהיה באוקריינא, אצל א' הרבנים מטעם הממשלה בקיוב, עשה "בית חרושת" של גרים, ע"פ תעודת הרופא שיש סכנה למול ונתן תעודת גירות ע"פ טבילה לחוד, והרעיש עליו הגר"ח ע זצ"ל, ע"י שם.

יג. יסוד השאלה הוא דמבואר בגמ' יבמות מו: ונפסק בשו"ע יו"ד סי' רס"ח דגר שמל ולא טבל לא חל הגירות כלל, וא"כ עדיין הוא גוי וקי"ל סנהדרין נ"ח: גוי ששבת חייב מיתה בידי שמים וא"כ לכאורה אסור לו לשמור שבת.

שבת י"ד.

ויש אומרים שיש לו עצה לעשות מלאכה במוצאי שבת, שלפי דין ישראל אין זה נחשב שבת, משא"כ לפי דיני עכו"ם שלילה הולך אחר היום, שפיר נחשב שחילל שבת, או שיעשה מלאכה פחות משיעור דלפי דין ישראל אין זה חילול

י"ד. ובשו"ת בנין ציון סי' צ"א כתב, שמעולם לא הקפידו לומר לגר שמל ועדיין לא טבל שיחלל את השבת, וכן ע"פ סברא "יהיה מתנגד אל השכל", בגר זה שמילתו מכונה "ברית", וכן מברכים עליו "כורת הברית" (גמ' שבת קלז. וש"ע שם) ואין יתכן אחר שכרת ברית עם הקב"ה, שהוא חייב לחלל שבת, וע"כ צ"ל שהוא לא גר גמור, ולא גוי גמור, וכבר נבדל מבן נח, ועדיין לא בא לכלל ישראל, לפיכך אינו חייב לחלל את השבת. ויש מביאים מדברי הזוהר, בנכרי שמל עם גירות לא יחלל את השבת, כי הלכה מיוחדת היא שהוא מתחייב בשבת אף שלא טבל (שו"ת אבני נזר יו"ד ס' שנ"א, וכתב שמדברי הראשונים לא משמע כן).

וע"ע שו"ת דברי יוסף להגר"י שווארץ זצ"ל סי' כ"ב שמתאר בארוכה שהיה מעשה בירושלים ביום שלישי כ"ג אדר ב' ה' תר"ח, שגר מל ועדיין לא טבל, אצל בד"ץ האשכנזים, ובאמצע שבת שלח לו א' מחברי הבד"ץ ר' אשר לעמיל זצ"ל שצוהו לעשות מלאכה באותו שבת וע"כ עשה אותו הגר מלאכה וכתב שמו בלשון הגויים, ולמחרת השבת ותהום כל העיר כל חכמי ירושלים, ספרדים ואשכנזים מעולם לא הורו לגר שמל בלי טבילה שיחלל שבת עי' שם.

שבת ולפי דיני עכו"ם הר"ז חילל טו.

**כתיבת ס"ת בעצמו או לימוד
תורה**

שאלה:

ח אני לומד ארבע שעות ביום, ואני יכול לקיים בעצמי מצות כתיבת ספר תורה [שלמדתי הלכות כתיבת סת"ם], האם עדיף לכתוב את הס"ת בעצמי למשך שעותיים ביום, וללמוד רק שעותיים ביום, או להמשיך ללמוד ארבע שעות ביום, ולשלם לסופר לכתוב.

תשובה:

פשיטא שימשיך ללמוד בעצמו ארבע שעות ביום, שזה חשוב יותר, ויקיים מצות כתיבת ס"ת ע"י שליח טו ועוד, הרי אם תעזבני יום יומיים אעזוביך, ואח"כ לא יוכל לחזור לאותו לימוד כלל יז.

קיר קבוע בחלל הבית

שאלה:

ט כשיש צורת הפתח מסביב הדלת ולצד ימין של

טו. ע"י ערוך לנר סנהדרין נח:

טז. הגרא"ל שטיינמן שליט"א הגרמ"י ליפקוביץ שליט"א.

יז. הגרמ"י ליפקוביץ שליט"א.

חלל הדלת יש קיר קבוע שסותם חלק מהפתח שעומד לאורך חלל הפתח (מצוי כן בהרבה חנויות שיש בהן דלת מזכוכית, וכינו לקיר יש זכוכית קבועה שלא נפתחת), האם לקבוע מזוזה על צורת הפתח בצד ליד הקיר או סמוך לדלת עצמה?

תשובה:

כיון שיש קיר קבוע בתוך חלל הדלת אין עליו שם מזוזה כלל ויש לקבוע המזוזה סמוך לדלת עצמה י"י.

גוי שהכין בצק לסעודת ה"בר מצוה" שלו

שאלה:

י לפני שהלך הגוי לבית הדין כדי להתגייר, הכין לעצמו בצק כדי לאפות חלות לסעודת ה"בר מצוה" שלו, (ולא אפה את החלות משום איסור פת עכו"ם). והיות שבשעת הלישה היה עכו"ם, יש עליו פטור על הפרשת חלה. האם לאחר הגיור צריך להוסיף ללוש שיעור שלם כדי להתחייב בחלה, או מספיק להוסיף קצת?

תשובה:

אם בשעה שהיה גוי עשה שיעור שלם של חיוב הפרשת חלה, כיון דבישראל כה"ג היה חייב, א"כ גלגול הגוי פוטר ושוב לא מתחייב על בצק זה, וצריך לעשות עיסה חדשה של שיעור חיוב חלה. אבל אם עשה מתחילה פחות משיעור, כיון שעדיין לא חל עליו סיבת החיוב בעודו גוי, אם עכשיו לאחר שהתגייר הוסיף עליו קצת בצק להשלים לשיעור חלה, חל עליו חיוב הפרשת חלה י"ט.

צירוף בצק ולחם לחיוב חלה

שאלות:

יא לש בצק גדול כשיעור חיוב חלה ואפה חלק ממנו, ונזכר שעדיין לא הפריש חלה, האם אפשר להפריש מהבצק על מה שנאפה או צריכים להיות שניהם דוקא באותו מצב?
כמו כן, באופן שאפה חלות חצי שיעור, ואח"כ לש חצי שיעור של בצק, האם אפשר לצרפם עכשיו לעשות חיוב חלה או צריך דוקא לצרף כשהכל בצק, או כשהכל כבר אפוי?

יט. רמב"ם פ"ז הל' ביכורים הל' ח', ו"דרך אמונה" שם ס"ק

תשובה:

יש סוברים שלצרף עיסה עם האפוי, הוי קצת כמו ב' מינים וא"א לצרפם ^כ. ויש מפקפקין בזה כיון שהוא מין אחד ^{כא}. אולם כשיש בכל אחד שיעור וחייב בפני עצמו, לכו"ע יכול להפריש מעיסה על פת ^{כב}.

ולפ"ז באופן הראשון שלש מתחילה שיעור חיוב חלה, ואח"כ אפה חלק ממנו כיון שחל כבר חיוב הפרשה גם על הבצק וגם על האפוי, יכול להפריש מהעיסה על מה שנאפה (לכתחילה עדיף כך ^{כג} וכהנוסח "להפריש מן העיסה").

אולם באופן השני שאפה חצי שיעור חלה, ואח"כ עשה חצי שיעור חלה ורוצה לצרפם ביחד כדי שיהא כאן חיוב חלה, לכתחילה אין לעשות

כ. הגה"ת רע"א, יו"ד, סו"ס שכ"ד.

כא. "ערוך השולחן", מובא ב"ציון ההלכה" פרק ז' הל' ביכורים ס"ק קנ"ד.

כב. "מקדש מעט" הל' חלה ס' שכ"ד ס"ק ל"ח. מובא בציון ההלכה שם.

כג. כן מבואר, מהא דאיתא ברמ"א יו"ד סי' שכ"ח סעיף ג' שאם רואים שהעיסה מתקלקלת, מותר ליטול חלה בלא רשות בעלים, דזכין לאדם שלא בפניו, ע"י שם. וקשה למה לא אופים העיסה בנתיים, ואח"כ כשהבעלים יגיעו, הם יפרישו בעצמן, וע"כ עדיף שאחר יפריש מדין זכייה מן העיסה. הגר"ג קרליץ שליט"א.

כן, היות שיש סוברים שנחשב לשני מינים, אלא קודם יש לאפות הכל ואח"כ יצרפם כדי שיחול עליהם חיוב חלה.

ברכת השביעית בזמן הזה

שאלה:

יב בזמן הזה שמצות שמיטה הוא רק מדרבנן, להרבה ראשונים, האם מתקיימת ברכת השביעית לשלוש השנים ככתוב: "וְצִוִּיתִי אֶת בְּרַכְתִּי לָכֶם... לְשֵׁלֶשׁ הַשָּׁנִים" כ"ד?

תשובה:

יש סוברים שהברכה הוא רק בזמן שדיני שמיטה הוא דאורייתא, אבל בזמן הזה ששמיטה דרבנן אין הבטחה זו כ"ה אולם הרבה סוברים שגם בזה"ז שדיני שמיטה הוא רק דרבנן, ג"כ יש ברכת השמיטה, דמסתבר שמה שבי"ד גוזרין למטה נגזר גם למעלה, ואחרי אשר עשו את ההשתדלות או במקום שנפטרו מהשתדלות, שוב יש ברכה מלמעלה, ועד כמה להשתדל מסור לחכמים עפ"י עיון התורה ורוח קדשם כ"ו.

כד. ויקרא כ"ה, כ"א.

כה. סמ"ע חו"מ ס' ס"ז ס"ק ב', ע"פ דברי תוס' גיטין ל"ו:.

כו. חזו"א סימן י"ח ס"ק ד', שו"ת "התעוררות תשובה" חו"מ

ס' קנ"א, שו"ת "משנת יוסף" ח"ד עמ' קכ"ו, "דרך אמונה"

פרק א' ס"ק ס"ז.

חשבון שנת השמיטה

שאלה:

יג כיצד לידע החשבון אימתי שנת השמיטה?

תשובה:

נחלקו הראשונים במנין שנות השמיטה, דלכו"ע התחיל המנין י"ד שנה אחר שנכנסו לארץ י', רק נחלקו בהמשך המנין אחר שנחרב הבית כ". וכתב ב"כפתור ופרח" כט ו"האורים" ל כלל קצר לידע אימתי שנת שמיטה בזה"ז. שאם נחלק מנין השנים מבריאת העולם בשבע ויהיה בלי יתרון כלל, זוהי השנה השביעית (כך יצא החשבון אפילו שאין זה נוגע לחשבון אמיתי, דהמנין לא התחיל מזמן בריאת העולם אלא י"ד שנים לאחר כניסתם לארץ ישראל, וכמו כן היו נוהגים גם שנת היובל שהיא שנת החמישים, וא"כ לא שייך כלל לחלקו לשבע, ורק מהחורבן לדעת הגאונים התחילו למנות שמיטים בלי יובלות, ומאז במקרה שייך חשבון זה). נמצאה שנת ה' אלפים תשס"ח היא שנת שמיטה (לפי החשבון: $824 = 7 : 5768$).

כו. גמ' קידושין מ ע"ב.

כח. ע' רמב"ם הל' שמיטה ויובל פרק י' הל' ו', וראב"ד שם, ובשו"ע חו"מ ס' ס"ז סעיף א'.

כט. פרק נ"א.

ל. ס' ס"ז ס"ק ה'.

השקייה או ריסוס ארבעת המינים בשמיטה

שאלה:

יד האם מותר בשביעית לשים שקיות על הפירות בעת גידולם על העץ בכדי למנוע מהם נזק.

תשובה:

אם הוא בכדי למנוע ממנו נזק שגורע באכילתם, מותר אבל אם כוונתו בכדי למנוע הפסד בצורתם החיצונית או בכשרותם, כגון באתרוגים שיהיו כשרים לברכה אסור^{לא}. ומה"ט אין להתיר לרסס עצי אתרוגים כדי למנוע נפילת הפיטם מהאתרוגים^{לב}.

וכן אין לגזום עצי הדסים בשביעית כדי שיהיו משולשים, וכן אין לעשן תחת ההדסים כדי שיהיו משולשים, שהרי עיקר טבען עומדים לריח, ובזה אין חילוק אם הוא משולש או לא^{לג}. אולם עצי ערבות ודאי מותר להשקות לצורך מצוה במקום פסידא דאינם עומדים לדבר אחר חוץ מאשר למצוה שהרי הם עצי סרק^{לד}.

לא. "ארחות רבינו" ח"ב עמ' שנ"ה, בשם ה"הקהילות יעקב"

וצ"ל, ו"ציון ההלכה" פ"א אות קע"ט.

לב. חוט שני שביעית עמ' ק"ב.

לג. חוט שני שם.

לד. שם.

יארצייט בשבת

שאלה:

זו מי שיש לו יארצייט בשבת, האם מותר לו להשתתף בקידוש בבית הכנסת וכן בסעודת חתן (אויפרוף)?

תשובה:

כתב ברמ"א לה י"א דאסור לאכול בסעודה בלילה שביום המחרת מת אביו או אמו (וה"ה ביום למי שאינו מתענה), וכתב שם הש"ך שכן נוהגים לו והמנהג הוא כן בכל השנים ולא רק בשנה ראשונה.

וכתב ב"פתחי תשובה" לו בשם שו"ת "מקום שמואל" שדוקא סעודת חתונה שיש שם מזמוטי חתן וכלה ויש בה שמחה אבל בסעודת ברית מילה ופדיון הבן וסיום מסכת מותר ע"י שם. וכ"כ בקישו"ע. ויש מחמירים בסעודת מילה דסו"ס יש בה שמחה, וכ"כ ב"חכמת אדם".

ולמעשה מי שיש לו יארצייט בשבת, יכול להשתתף בקידוש שנערך בבית הכנסת, היות שאין זה סעודה ממש, אבל אין להשתתף בסעודת חתן בשבת שקודם הנישואין, שזה ממש סעודה

לה. יו"ד סו"ס שצ"א.

לו. ודלא כהלבוש.

לז. שם.

שיש בו שמחה לח.

הספר סמוך לחג

שאלה:

מן האם מותר להספיד מת בה' אייר, האם זה נחשב
שלושים יום סמוך לחג השבועות או לא לט?

לח. הגר"נ קרליץ שליט"א.

לט. איתא בשו"ע יו"ד ס' שמ"ז מי שמת לו מת לפני שלושים
יום הסמוכים לרגל לא יספידנו משיכנסו שלושים יום
הסמוכים לרגל, ואפילו יש לו הספר בלא זה כגון שמת לו
מת בתוך ל' יום שמותר להספידו וכו' אסור להספיד עמו
על המת שמת לו לפני שלושים יום קודם המועד, עכ"ל.
והטעם שאין המת משתכח מן הלב עד אחר ל' יום, ואם
יספידו פחות מל' יום לפני הרגל יבוא עי"ז לבכות ולהצטער
ברגל דעדיין לא שכחו, ואפילו בחינם לשם מצוה ג"כ אסור,
ואין חילוק אם המספיד הוא אדם אחר או אחד מן הקרובים
(משנ"ב ס' תקמ"ז ס"ק ב'). וע"ע חכמ"א כלל קנ"ה סעיף
י"ט שכתב שנראה לו שאם אין קרובי המת נמצאים שם
מותר להספיד תוך ל' יום, שרק האבלים אסורים לכנוס על
הספר, וצ"ע למה השמיטו הפ"ת והמשנ"ב את דבריו.
ויש לרדן האם צריך עוד שלושים יום חוץ מן היום של
ההספר כדי שישתכח מן הלב, דהיינו שהיו"ט הוא יום הל"ב
מן ההספר או גם יום ההספר הוא מן המנין.

תשובה:

מסתבר שהוא נחשב ליום אחד, דהיינו שאם יום השלושים הוא ערב החג (ויום ההספד הוא מן המנין), יכול עדיין להספיד, ולכן ה' באייר עד ו' סיון שיש עוד שלושים יום לפני החג, יכול להספידו ^מ.

לחכות למלוים בשעת הלוויה

שאלה:

יז כשחוזרים מהלווית המת ומחכים עד שכל המלוים מכוסים מן העין, האם צריך לחכות גם עד שנגמרה הליכת הנשים?

תשובה:

חייבים לחכות עד שנגמרים כל המלווים וגם הנשים בכלל זה ^{מא}, ויש להיזהר מאוד לא לעמוד לידם רק במקום רחוק משום סכנה ^{מב}.

קניית קבר לחולה

שאלה:

יח האם מותר לקנות קבר לחולה, או שיש בזה משום "אל תפתח פה לשטן".

מ. הגר"נ קרליץ שליט"א.

מא. הגר"ח קניבסקי שליט"א.

מב. ברכות נ"א.

תשובה:

איתא ברמ"א מג י"א כי אסור לחצוב קבר עבור גוסס, והמקור הוא שו"ת ריב"ש מד וכתב שם "כל זה אינו אלא על החולים כדי שלא תטרף דעתם עליהם אבל הבריאים העושים קבריהם תכריכיהם ועצמם לכבודם אין חשש בזה". וכעין זה כתב בערוך השולחן מה שחציבת קבר מחיים הוא כ"פותח פה לשטן" דוקא על החולה אך באדם בריא אין בכך משום פתיחת פה לשטן מד. ולפ"ז שמא כמו כן לענין קניית קבר, לענין אדם בריא לא שייך בו "אל תפתח פה", ויכול לקנותו מד, אבל כשהוא כבר חולה, שמא יש בו משום אל תפתח פה, ויש למנוע.

מג. יו"ד ס' של"ט.

מד. סי' קי"ב.

מה. סי' של"ט ס"ה.

מו. ואין להוכיח מגמ' מועד קטן ח: שדוקא במועד אסור לחפור

קבר עבור מתים עתידים, משמע שבשאר ימות השנה מותר לחצוב קבר עבור החיים, דכבר כתב הברכי יוסף (או"ח סי' תקמ"ז) שהתם מיירי בחציבת קברים באופן סתמי, אנשי החברא קדישא, שתפקידם לדאוג שבית העלמין יתפקד, ואינם מתכוונים לאנשים מסויימים, ובזה בודאי אין חשש.

מז. ואדרבה אומרים שיש בזה סגולה לאריכות ימים.

אבילות כשמעבירין מת לאחר זמן

שאלה:

יט לאחר שנה מפטירתו (קברוהו מתחילה על תנאי) מוציאים אותו מקברו בחו"ל כדי להביאו לקבורת א"י, איזה דינים חלים על הקרובים באותו יום.

תשובה:

איתא בשו"ע^{מח} המלקט עצמות אביו או של שאר קרוביו שמתאבלים עליהם, מתאבל עליהם כל היום כולו, בכל הדברים שנוהגים באבלות, עטיפת הראש נעילת הסנדל וכו' רחיצה סיכה, ולערב אין מתאבל עליהם וכו' לפיכך אין מלקטין אותם סמוך לחשיכה כדי שלא יהיה נמצא שלא התאבל על ליקוט עצמות. והוסיף הרמ"א שאין אנינות בליקוט עצמות רק חל עליו אבילות מיד. וכמו כן גם בתלמוד תורה, שאילת שלום, כיבוס, גיהוץ, תספורת, שמחה, מלאכה, איסור יציאה מביתו^{מט}.

ולענין הנחת תפילין באותו יום יש להסתפק, שמא הוא כיום ראשון של אבילות שלא מניחין^נ.

מת. יו"ד ס' תג ס"ג.

מט. ברי השולחן שם ס"ק ז' ובביאורים.

נ. מנחת שלמה ח"א ריש ס' ע"ג, ובדי השולחן שם בביאורים.

עליה לקבר בשנה ראשונה

שאלה:

ב האם מותר לעלות לקבר בשנה ראשונה?

תשובה:

במשך שנה ראשונה לא יעלו לקבר חוץ מהזמנים המיועדים לפי המנהג, [בארץ ישראל נוהגים לאחר ז', ולאחר ל'] ומשום שבשנה ראשונה הנשמה עדיין קשורה לגוף ונמצאת שם ^{נא}.

נא. כמבואר בגמ' שבת [קנב:] שכל י"ב חודש גופו קיים ונשמתו עולה ויורדת, לאחר י"ב חודש הגוף בטל ונשמתו עולה ושוב אינה יורדת.

ובזה ביאר הגר"א זצ"ל דברי הגמ' ברכות (יח:) במעשה ששתי רוחות סיפרו זו עם זו, ובמעשה הראשון אמרה אחת לחברתה "לכי את ומה שאת שומעת אמרי לי", ובמעשה שני שהיה לשנה אחרת אמרה "לכי את ומה שאת שומעת "בואי" ואמרי לי", והעיר הגר"א למה יש שינוי לשון במעשה השני, שאמרה "בואי", וביאר משום שמעשה ראשון היה בשנה ראשונה לפטירה, שהנשמה קשורה להגוף, וממילא חוזרת לשם, ולכן אמרה רק "אמרי לי", משא"כ במעשה שני שהיה לשנה אחרת, שהנשמה כבר לא נמצאת שם, וכמבואר בגמ' שבת שם שהנשמה עולה ושוב אינה יורדת, לכן אמרה "בואי" ואמרי לי.

חושן משפט

יטשכר וזבולון בשאר מצוות

שאלה:

א. איתא בגמרא * : הגולל ס"ת מקבל שכר כנגד כולן. כשראובן קונה גלילה עבור חברו, האם "הקונה" מקבל השכר כנגד כולן, או דוקא הגולל בפועל מקבל ולא הקונה ?

תשובה:

כיון שראובן גרם שיהא לשמעון מצות גלילה, יש לו גם שכר בקיום המצוה, ומקבל שכר כנגד כולן ^ב.

א. מגילה ל"ב.

ב. הגר"ח קניבסקי שליט"א ריש הקונטרס שאלה ד'. וכע"ז מבואר מהא דכתב ב"שערי תשובה" (ס' תפ"ב) בשם שו"ת "בית יהודה" שנים שהיו בבית האסורים או כמדבר, וכל אחד יש להם רק חצי כזית מצה בלבד, ואין אחד מהם יכול לקיים את המצוה שהרי צריך דוקא כזית, יטילו גורל ביניהם, ועי"ז אחד יזכה לקיים המצוה בשלמותה, והשני שנתן לו

צוואה שנכתבה שלא כדין

שאלה:

ב כתב צוואה שבן א' יקבל חלק גדול מהירושה, והיות שכתב שיחול "לאחר מיתתי" אין זה כלום, שלפי דין תורה יכול לחול רק בעודו בחיים, ובנתיים לקה במחלה, ואינו בהכרח, ומינו ב"ד אפוטרופוס על נכסיו. ומבקש הבן היות שאפוטרופוס הוא במקום אביו, ויש אומדנא שהאבא רוצה ליתן לו חצי מהנכסים, שהאפוטרופוס יכתוב ויעשה קנין על חצי הנכסים.

תשובה:

הא דב"ד ממנים אפוטרופוס על נכסי בן אדם, זהו דוקא לטובתו ממש, אבל לעשות סתם קנין אין לו זכות, וכאן אפילו אנו יודעים שאביו רצה לתת לו חצי מהנכסים, סו"ס אין לו רשות להקנותו כל זמן שלא קיבל הוראה בפירוש ממנו, וממילא אינו יכול לקבל חצי הנכסים.¹

חצי כזית, יזכה עמו בשכר המצוות, כי בלעדיו לא היה חברו מקיים את המצוה בשלמותה. וכעין שמצינו ביששכר וחבולון שכל אחד מן השותפים יש לו חלק בשכר המצוה ע"י שם. הגר"נ קרליץ שליט"א.

רכב שהוזק ע"י שור

שאלה:

ג בעת נסיעה בכבישי הצפון, נעמד שור באמצע הכביש (לא היה שייך לראותו לפני כן משום שעמד אחרי סיבוב) ועי"ז הוזק הרכב, וכלב שהיה ברכב נהרג. האם ניתן לתבוע מבעל השור על עלות הנזקים (עפ"י חוק אסור לשוורים להסתובב חופשי)?

תשובה:

היות שהנזק נגרם ע"י כך שהרכב נתקע בשור, א"כ זה בכלל המזיק של בור (שהניזק הולך למזיק), ומכיון שהרכב הוא "כלים", וקי"ל כרבנן¹ שכלים פטור בבור, לכן פטור בעל השור מלשלם על הרכב. אבל על הכלב בודאי חייב לשלם, דומיא דשור וחמור².

ד. ב"ק ה ע"ב. ואין לפטור מדין "איש בור" ולא שור בור, וכמבואר בגמ' (ב"ק מ"ח.) דהני מילי אם השור כורה בור לא נעשה בעל השור עי"ז לבעל הבור, אבל אם השור עצמו נעשה בור, בזה חייב עליו בעל השור מדין בעל הבור. כמבואר בגמ' שם ל"ב. וע"ע בהגהת "חשק שלמה" על הש"ס שם, ובספר "אמרי משה" ס' כ"ט ס"ק כ"א.

ה. הגר"נ קרליץ שליט"א.

קנס על נסיעה ברכב

שאלה:

ד ראוּבֵן שאל או שכר רכב משמעון, ואחד הפנסים לא פעל ולכן קיבל קנס מהמשטרה. האם יכול לחייב את בעל הרכב היות שזה אשמתו שהפנס אינו פועל?

תשובה:

המשטרה קונסת את הנהג ולא את בעל הרכב, והטעם הוא שזהו אחריותו של הנהג לבדוק לפני הנסיעה שהכל תקין. נמצא שמצד החוק הוא הפושע שלא בדק את הרכב לפני הנסיעה. והגם שבעל הרכב לא אמר לו, אפילו אם ידע שהפנס שבור, אין זה אלא גרמא בעלמא ופטור¹. ואפילו בידי שמים נמי פטור היות שלא התכוון להזיקו².

עשה תאונה ברכב שאול

שאלה:

ה ראוּבֵן שאל רכב משמעון ובזמן שהיה הרכב אצל ראובן, התנגש בו רכב אחר וברח (וא"א לתבוע מהביטוח), האם ראובן חייב לשלם או לא³?

1. הגר"נ קרליץ שליט"א.

2. עי' בתוס' ריש פ' הכונס נו. ד"ה כיסוי, ומאירי שם.

3. יסוד השאלה היא, היות שראובן הוא שואל וחייב אפילו

תשובה:

פליגי הראשונים ^ט בטעם דמתה מחמת מלאכה פטור, הרמב"ן והריטב"א כתבו משום שבעל הפרה אשם בכך שהשאילה למלאכה שאינה מסוגלת לעמוד בה. והנימוק"י והרמ"ה ^י מבארים שהסכמת בעל הפרה להשאילה למלאכה מסוימת כוללת בתוכה מחילה לשואל שלא יחוייב בדמיה אם יארע לה נזק בעקבות המלאכה ^{יא}.

באונסין, א"כ צריך לשלם, או דנחשב מתה מחמת מלאכה ופטור, האם זה נחשב מתה מחמת מלאכה כיון שבשעה שהוא נסע אחר התנגש בו או שמא כיון שלא היה מחמת צצם נסיעתו (רק אחר התנגש בו) נחשב לסתם אונס וחייב.

ט. בבא מציעא צו ע"ב.

י. הובא בטור חו"מ סי' ש"מ.

יא. ספר שואל שבלה בשימוש

נפק"מ באדם ששאל ספר מחברו ודפי הספר בלו מחמת השימוש, האם זה נחשב מתה מחמת מלאכה ופטור עליו או לא, דלפי הרמב"ן והריטב"א בודאי חייב לשלם, דבזה לא שייך לומר שבעל הספר אשם בכך, שזה דרך הספר שמתבלה ע"י שימוש. אבל לפי טעם הנימוק"י פטור מלשלם, שבעל הספר מוחל לו כל הפסד שעלול לבוא מחמת השימוש.

פרה שנגנבה בשעת עבודה

עוד נחלקו הפוסקים בפרה שנשדדה בעת שהשואל רכב עליה בדרך שסיכם עליה עם המשאיל. לדעת השו"ע (חו"מ

ולפ"ז בנד"ד ששאל רכב מחברו ובא אחר והתנגש בו בשעת הנסיעה, לכאורה תלוי בפלוגתת הראשונים הנ"ל, דלפי הרמב"ן אין זה משום פשיעת המשאיל וא"כ חייב השואל לשלם, וכמש"כ הש"ך, משא"כ לסברת הנימוק"י שכל מה שקורה בשעת שימוש הוא מוחל, א"כ גם בזה הוא מוחל, וכשיטת השו"ע לגבי גניבה. ולכן יכול השואל לומר קים לי כשיטת השו"ע וא"א להוציא ממנו דמי ההפסד.

לא נגבה צ'ק ופקע התאריך

שאלה:

אדם נתן צ'ק למכולת, ולאחר ששה חודשים ראה בחשבון הבנק שעדיין לא נגבה. בעל המכולת לא זוכר אם השתמש בצ'ק. האם חייב לשלמו פעם שניה?

ס' ש"מ סע' ג') פטור דחשיב מתה מחמת מלאכה, והרמ"א כתב שחייב.

ולכאורה תלוי בפלוגתא הנ"ל, דלסברת הרמב"ן שפטור השואל משום שזהו פשיעת המשאיל, בזה לא שייך לומר כן, שהרי לא באשמת המשאיל באו השודדים, וכ"כ סברא זו בש"ך (שם ס"ק ה'). אבל לסברת הנימוק"י והרמ"ה כיון שהמשאיל פוטרו על כל ההפסד שבא בסיכון ע"י הוצאת הפרה לעבודה, וא"כ גם בזה הוא מוחל. ורק הרמ"א מוסיף עוד סברא דשמא לכו"ע חייב בזה דשמא הגנבים היו באים גם בבית המשאיל, ולא נחשב מתה מחמת מלאכה.

תשובה:

אם ברור לבעל המכולת שלא מסר הצ'ק הלאה, ועדיין נמצא ברשותו באיזה מקום [כגון שכתוב שמו על הצ'ק וגם כתוב "למוטב בלבד"], חייב לשלם לבעל מכולת מה שחייב לו י'. אבל בנד"ד שבעל מכולת אינו זוכר על מיקום הצ'ק כלל, ושלא כבר הוציאו ומסרו לאחר כדי לשלם חובו, ונמצא שמצדו כבר גבה הצ'ק וקיבל תמורתו, ובעל הצ'ק חייב למי שהצ'ק נמצא אצלו עכשיו. וכיון שלא ידוע איפה נמצא הצ'ק, יש כאן ספק חיוב ופטור י'.

**אשה הרוצה לקנות שלא
מדעת בעלה**

שאלה:

ז אשה הרוצה לקנות חפץ יקר עבור מתנה למישהו האם מותר לה ללוות הכסף ממקום אחר ובכל שבוע לשלם דבר מועט בכדי לשלם החוב בלי

יב. והיות שכבר עבר ששה חודשים א"צ לחשוש שיגבו ע"י

הצ'ק אותו הסכום פעם שנית, כיון שכבר פג התאריך.

יג. ואין זה נחשב לאינו יודע אם פרעתין שחייבים לשלם, שזהו

דוקא בברי ושמא, אבל בשמא ושמא, שגם בעל המכולת לא

יודע אם הוא עדיין חייב לו או לא אין הדין כן, ואינו חייב

לשלם אפילו בידי שמים וכמבואר בשו"ע חו"מ סי' ע"ה

סעיף יז. הגר"נ קרליץ שליט"א.

דעת בעלה י' ?

תשובה:

דוקא באופן שהוא באמת דבר מועט, כל פעם סיבה אחרת. אבל לקחת חוב גדול ולשלמו בכל פעם מעט, זהו חלק מחוב גדול ונחשב כאילו משלמת חוב גדול ואסור לה לעשות כן בלי רשות בעלה טו.

מכירת חוב לעכו"ם שיוציא בערכאות

שאלה:

ח ראובן חייב כסף לשמעון ולא יכול להוציאו ממנו, האם יכול למכור החוב לגוי, כשיודע שהגוי יוציא הכסף ממנו ע"י בית משפט עכו"ם?

תשובה:

אין שום איסור למכור לעכו"ם, היות שבאמת יש כאן חוב גמור, ולעכו"ם מותר לדון בערכאות של

י'. יסוד השאלה הוא, דקי"ל מה שקנתה אשה קנה בעלה, וכל הכסף שיש לאשה שייך לבעלה, ובכל זאת מתנה מועטת מותר לה ליתן בלי דעת בעלה (כמבואר בסוף מסכת ב"ק). ולכן בנד"ד שמשלמת החוב רק ע"י תשלום מועט כל שבוע, האם זהו כמו מתנה מועטת שמותר לה לעשות כן.
טו. הגר"נ קרליץ שליט"א.

עכו"ם טז.

ויש להוסיף שצריך לעשות עליו קנין גמור שהחוב באמת עובר לעכו"ם עפ"י דין (שהרי אין קנין שטר לעכו"ם, ואולי ע"י קנין סודר או סיטומתא). דאל"כ נמצא שבעצם עדיין הוא חוב של ישראל והעכו"ם הוא כשלוחו וכופהו לדון בערכאות של עכו"ם, ואסור.

סופר שפסל פרשה אחת

שאלה:

פ סופר הוציא הפרשיות מהבתים של התפילין, ופסל פרשה ראשונה (פרשת קדש לי) בשעה שהוציאה מן הבית, ועי"ז כבר א"א להשתמש עם שאר הפרשיות (שצריכים כתיבתה כסדרן) "וצריך לקנות כולם מחדש. האם הסופר צריך לשלם רק עבור אותה פרשה שפסל או גם עבור שאר הפרשיות?

תשובה:

אותה פרשה שפסל בידיים בודאי צריך לשלם, אפילו שהזיקו שלא בכוונה משום אדם מועד לעולם "ו, ובנוגע לשאר הפרשיות היות שהם

טז. הגר"נ קרליץ שליט"א.

יז. רמ"א אור"ח סי' ל"ב סעיף א'.

יח. כמבואר בב"ק כ"ו.

ראויים להשתמש בהם בתפילין אם נמצא פרשה אחרת שכתבו מימי קדם לפניהם, א"כ אין זה נחשב אלא כגרמא בעלמא ופטור בידי אדם, וא"א לחייבו לשלם עבורם יט.

וכל זה אם נקרעה בגלל שהוא פשע בשעת היציאה, אבל אם נקרעה בגלל שהיתה תקועה חזק בפנים ולא שייך היה להוציאה מבלי לקרועה, אינו חייב לשלם דהוי אונס, מכיון שהיה לו רשות להוציאה כ.

לכלך בגד בחנות

שאלה:

בשעת מדידת בגד בחנות עבר מעט צבע מהפנים לבגד, והקונה אמר שקיבל רשות ללבוש הבגד כרגיל, האם יש זכות למוכר לתבוע תשלום עבור כל הבגד, היות שלא יכול למוכרו כמו חדש?

תשובה:

עצם הדבר שמזיק הבגד משעת הלבשה, הרי קי"ל כא אדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד, והגם שקיבל רשות ללבושו, כמובן חייב להיזהר שלא ללכלכו בשעת המדידה, ואם יש צבע על

יט. הגר"נ קרליץ שליט"א. ועי' משנ"ב שם ס"ק ד'.

כ. עי' תוס' ב"ק כ"ז:, ורמב"ן ב"מ צ"ד:

כא. ב"ק כ"ו.

הפנים צריך משנה זהירות שהצבע לא יעבור לבגד.

אולם אם אפשר לכבס ולנקות הכתם באופן שלא יישאר עליו שום רושם כלל לא חייבים לגלות לקונה מה שהיה (ולא דמי לבגד שלבשו כבר וקיבל זיעה ושוב כיבסו, דבודאי אסור למכור בתורת יד ראשונה).

אבל אם נשאר רושם על הבגד אפילו לאחר שכיבסו ובגלל זה המוכר לא יכול למוכרו במחיר מלא, חייב המזיק לשלם, וא"צ לשלם עבור כל הבגד אלא רק את ההפרש במחיר שירד בגלל הכתם כב.

נשרף קומה מחמת קצר

שאלה:

יא נדלק אש בארון חשמל מחמת קצר שנעשה באחד מן החוטים ומחמת כן נשרפו כל שעוני החשמל שנמצאים שם, וגם נשרף כל הקומה והכתלים הושחרו, האם אפשר לחייב אותו שכן שממנו נעשה הקצר.

תשובה:

מה שאדם חייב על אשו שהזיק כ^י, היינו באופן שפשע בשמירתו, אבל אם שמר כדין, ובאונס נעשה האש אינו חייב עליו כ^ד.

ולכן בנד"ד, כיון שנעשה האש באונס ע"י קצר בחשמל, הגם שנעשה בחוטים שלו ע"י שהוא השתמש בהם אינו חייב עליו, והוי כמו אש שנפל מן שמיא כ^ה.

חיוב תשלום עבור עליה של כהן

שאלה:

יב ביהכ"נ שמוכרים בו עליות גם בימי חול, ודמי עליית כהן הוא חמשה שקלים, וכבר כמה פעמים היה רק כהן אחד שקיבל כהן בלא מכירה, והגבאי תובע ממנו לשלם שלושים שקלים כנגד השש עליות שקיבל באחרונה, האם חייב לשלם.

תשובה:

יש חיוב "וקדשתו" כ^י, שהציבור חייב לכבד את הכהן עם עליה ראשונה, ורק כשיש כמה כהנים,

כג. כמבואר במשנה ב"ק ב. ובגמ' שם כב.

כד. וכמבואר בגמ' שם כג ע"א.

כה. הגר"נ קרליץ שליט"א.

כו. פ' אמור כ"א - ח'.

יכול הגבאי למכור את הזכות קדימה לא' מהם, בכדי שיתנו לו העליה לפני הכהן השני, אבל כשיש רק כהן אחד, הרי הם חייבים ליתן לאותו כהן, וא"כ א"א לחייב את הכהן לשלם כסף עבור עלייתו כ'.

ספרים ובגדים של אברך שנלב"ע

שאלה:

יג אברך שנלב"ע ל"ע, והשאיר תינוק קטן, האלמנה חוזרת לבית אביה, ולא מעוניינת בכל הבגדים של הנפטר, וכן יש לו הרבה ספרים משומשים שאפילו כשהילד יגדל לא יהא מעוניין ברוכם (היות והיום משתמשים בספרים חדשים), וכן אין לה מקום לאכסנם, ומקום לאיחסון עולה כסף, [ובפרט אם תתחתן לא יכולה להביאם אליה] האם מותר לה לתת את הבגדים לצדקה, ואת רוב הספרים לתת לאחרים.

תשובה:

ע"פ דין תוה"ק התינוק הוא היורש, וכל הספרים והנכסים הם שלו, והיות שהוא קטן לא שייך להקנות בלי רשותו לכשיגדיל, אולם כל זמן שהיא לא תובעת הכתובה, יש לה זכות לקבל

מזונות מנכסי בעלה, אפילו אם היא חוזרת לבית אביה, ואפילו אם יש לה כסף ממקום אחר אין זה פוטר את החיוב מזונות מנכסי בעלה. ולכן יכולה לקחת את הבגדים והספרים במקום חיוב מזונות ולעשות בזה מה שרוצה, אבל יותר מזה, אין לה רשות לעשות בלי רשות של הבן, שהוא היורש. וכ"ש באותן ספרים שיש חשש שהבן בכל זאת ירצה דוקא בהם משום שזה מזכרת עבודו על אביו שלא זכה להכירו, בודאי אלו אסור למסור או למכור לאחרים כ"ח.

התחייב לבנו ונלב"ע

שאלה:

יד אבי הבן התחייב לתת אלף דולר כל חודש לזוג הצעיר (הנ"ל) למשך ארבע שנים, האם עכשיו חייב לתת לאלמנה שחזרה לבית אביה.

תשובה:

מסתבר שההתחייבות הוא רק כל זמן שהבן עדיין קיים, אבל כשחוזרת לבית אביה על דעת כן לא התחייב, ואינו צריך להמשיך לשלם כל חודש כ"ט.

כח. הגר"נ קרליץ שליט"א.

כט. הגר"נ קרליץ שליט"א.

זמן תשלום משכורת ושכירות בתים חודשי

שאלה:

מו כשמשלמים משכורת חודשי או שכירות בתים וכלים חודשי, האם צריך לשלם ביום אחרון של החודש, או ביום הראשון של חודש הבא.

תשובה:

פועל שנשכר לעבודה קבועה וסיכמו שיקבל שכרו מידי חודש בחודשו צריך ליזהר שהתשלום יהא ביום אחרון של החודש ולא באחד של חודש הבא, [משום דיום אחרון של החודש הוא יום אחרון של השכירות, וכשמשלם באחד בחודש הוי כמשלם לאחר זמנו, ועובר בבל תלין] ולכך שגמר הפועל ביום אחרון של החודש באמצע היום, הזמן לפרוע שכרו הוא עד השקיעה, וכשגמר בלילה הזמן לשלם שכרו הוא עד עלות השחר^ל.

אולם אם התנה מראש או מקובל שמשלם ביום ראשון לחודש הבא, או בט"ו בחודש או כל עשרים יום לחודש, מהני התנאי ולא עובר בבל תלין, ומ"מ אין מקיים בזה מ"ע "ביומו תתן שכרו"^{לא}.

ל. ספר מנחת צבי הל' שכירות פועלים סי' ב' אות א'.
לא. ועי' ב"מ קיא. הני שוקאי דסורא דלא עברי משום בל תלין.

**זמן תשלום מלצרים, בייבי
סיטר, תזמורת, עובד נקיון**

שאלה:

פז עד מתי צריך לשלם שכר מלצרים ותזמורות
לאחר החתונה, וכן שכר בייבי סיטר לשמור על
הילדים.

תשובה:

פועל שנשכר למספר שעות ביום, צריך בעה"ב
לשלם לו קודם גמר היום ל', כגון בעל מלאכה
שנשכר לתיקונים, עובד נקיון, רופא שיניים, נהג
מונית, דפוס, כריכה, ספר, בייבי סיטר.

וכן מי שנשכר למספר שעות בלילה, צריך לשלם
לו קודם עלות השחר ל', וצריך ליזהר כשמביאים
בייבי סיטר לשמור על הילדים עד מאוחר בלילה,
שישלמו שכרה קודם עלות השחר שלא יעברו
בבל תלין, וכן מלצר בשמחות, תזמורת בשמחות,
בדחן וכד', צריך ליזהר לשלם בלילה קודם עלות
השחר.

וכל זה באופן שהשכירו סתם, אבל אם התנו
מראש שישלמו להם רק לאחר זמן, אינם עוברים

מידע ידעי דעל יומי דשוקא סמיכי, ע"י שם, וע"ע אהבת
חסד פרק י' סעיף י"ב.

לב. גמ' ב"מ קי"א, וש"ע חו"מ סי' של"ט סעיף ד'.

לג. שו"ע שם.

בזה ל'.

קיבל שבת ושכח לשלם לפועל

שאלה:

יז קיבל שבת ונזכר שלא שילם לפועל, מה עליו לעשות.

תשובה:

יש סוברים שאפי' אם כבר התפלל ערבית של שבת מבעוד יום ונזכר ששכח לפרוע שכר הפועל, צריך להתיר את קבלת השבת ע"י ג' אנשים לה.

ויש סוברים דעדיף להקנות לפועל את המעות בלי שיצטרך לטלטלם כגון ע"י קנין חצר או קנין אגב או קנין אודיתא ^{ל'} או יאמר למי שעדיין לא קיבל שבת שישליך המעות לבית הפועל ^{ל'}.

לד. ב"מ קי"א. אהבת חסד פרק י' סעיף י"ב.

לה. בן איש חי, בשו"ת תורה לשמה שאלה קי"ז, ודן שם שמא יש בזה קבלה בטעות דומיא דמש"כ הט"ז או"ח סי' ת"ר ס"ק ב' בקהל שבא להם שופר ביום ב' דר"ה שחל בע"ש לאחר שקיבלו שבת. וקצ"ב שהרי עכשיו יש לו ברכות לבטלה, ועי' ספר מלכים אמניך פרק ג' אות ט.

לו. הגר"ח קניבסקי שליט"א.

לז. ע"פ שו"ע או"ח סי' רס"ג סע' ז', מי שקיבל שבת, יכול

הבטיח לילד תשלום

שאלה:

יח ביקש מילד קטן לעזור, והבטיחו שיתן לו משהו עבור זה, האם יש בזה משום "בל תלין", וחייב ליתן לפני השקיעה או לא.

תשובה:

כתב החפץ חיים וז"ל וראיתי אנשים שמשתמשים בקטן באיזה דבר של תשמיש, ומבטיחים להם שיתנו להם אח"כ דבר מה עבור זה, ולבסוף לא יתנו להם כלום, ושלא כדין עבדי דאיסור כבישת שכר שכיר שייך אפילו במלאכת פרוטה אחת וכו' ואפילו בקטן שייך זה וכו' ואפילו לאחר את זמנו אסור וכו' דשייך בו בל תלין וכ"ש לכבוש לגמרי אסור ^{לח}.

מצא תולעים במיטת גמ"ח

שאלה:

יט שאל מיטת תינוק מגמ"ח עבור הילד, ולאחר ששה חדשים רצה להחזירו, וראה שיש במטה תולעים שאוכלים את הקרש, אמר לו בעל הגמ"ח שאינו רוצה את הקרש בחזרה, שא"א להשתמש בו, האם צריך לשלם קרש חדש.

לומר למי שלא קיבל שבת לעשות עבורו מלאכה.

לח. אהבת חסד, פרק ט', נתיב החסד ס"ק ט"ז.

תשובה:

יסוד השאלה הוא, היות שהוא שואל על המטה, וחייב באונסין, א"כ לכאורה צריך השואל לשלם עבור קרש חדש, אלא דיש לחשוש, שמא ביצת התולעת כבר נתפס במטה ברשות המשאיל (זה דבר שא"א לבדוק) וא"כ האונס כבר קרבה אצל המשאיל, ועכ"פ מידי ספק לא יצא ופטור מלשלם לט.

פועל שלא הצליח לתקן

שאלה:

ב הזמין פועל לתקן מכונת כביסה שהפסיק לעבוד, הפועל הגיע וצלצל לחברה לדעת בדיוק איך לתקנו ועשה כל מה שאמרו לו, ולאחר עבודה של שעה וחצי המכונה עדיין לא עבדה, עכשיו הפועל תובע כסף על העבודה, היות שעשה בדיוק מה שה"חברה" אמרה לו לעשות.

תשובה:

בעה"ב שמזמין פועל לתקן חפץ הוי כמו קבלנות, דהיינו שמזמין לעבוד ולפעול שהחפץ

לט. הגר"נ קרליץ שליט"א, ובזה לא אמרין שהוא כאיני יודע אם פרעתין שחייב מכיון שיש כאן ספק שמא מתחילה לא התחייב בזה כלל, על הצד שהתולעים היו שם לפני כן, ולכן הוא פטור.

יעבוד, לכן אם לאחר כל הטרחה והעבודה עדיין המכונה לא עובדת פטור מלשלם, ומה שהפועל קיבל הוראות מהחברה זה הכל לצורך עצמו כדי לדעת איך לתקן, והבעה"ב לא צריך לשלם על זה.

וכל זה רק אם הזמינו לתקן ונמצא שלא תיקן, אבל אם אמר לו הבעה"ב מראש שילך לברר אצל החברה איך מתקנים ותעשה כפי ההוראות שהם אומרים לך לעשות, א"כ שכר אותו כדי לעשות פעולות אלו, וכך עשה, וחייב לשלם לו על העבודה ^מ.

גזל שינה וגניבת דעת

שאלה:

כא מה המקור לאיסור גזל שינה וגניבת דעת, והאם עוברים בזה משום "לא תגזול"?

תשובה:

אין מקור של גזל שינה מדין גזילה רק משום "ואהבת לרעך כמוך", ואם זה לטובתו מותר ^{מא}, ולכן מותר להעיר ילד משנתו אחר הצהרים בכדי שיהיה עייף וירדם בלילה לשנת לילה מלאה (ולא הוי כגזל על מנת להחזירו), וכן מותר להקיץ

מ. הגר"ג קרליץ שליט"א.

מא. הגר"ח קניבסקי שליט"א.

אביו באופן שכא לו רווח ואם לא יקיץ אותו
 יצטער יותר מפני מניעת רווח ^{מב}.
 ובדין גניבת דעת, איתא בגמ' ^{מג} אמר שמואל
 אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של נכרי.
 וי"מ שהוא משום איסור גניבה ^{מד}. וי"מ שהוא
 משום "והלכת בדרכיו" שחייב לנהוג במדות
 טובות ^{מה}.

מב. "חיי אדם", כלל ס"ז י"ח. וע"ע לעיל עניני אורח חיים
 שאלה מ"ב.

מג. חולין צד.

מד. בח' הריטב"א שם, שעובר בזה משום לא תגנובו, וע"ע
 בספר יראים ס' קכ"ד [דפוס ישן - רנה] דמה שאמרו בגמ'
 סנהדרין פו. דאזהרת לא תגנובו אינה אלא בגונב ממון, לא
 נתכוונו אלא למעוטי גונב נפשות אבל גונב דעת הבריות
 במידי דממון הוי בכלל ממון ועובר על לא תגנובו.

מה. רמב"ם פ"ב הל' דעות הל' ו'. וע"ע חוט שני, שביעית, ח"ב
 עמ' שס"ו, ובשעה"צ שם ס"ק טו.

אבן העזר

ייחוד לגר עם משפחתו הגויים

שאלה:

א. גיורת רוצה לבקר את אמא שלה (גויה) שהתחתנה עם גוי אחר, או את אחותה שיש לה ילדים בבית, האם מותר לה להיות אצלם או יש בו משום איסור ייחוד.

תשובה:

גר שמתייחד עם אמו או בתו, כיון שהטבע הוא שזה עדיין אמא ובת, אין בזה איסור ייחוד ולא אמרינן בזה גר שנתגייר כקטן שנולד * . אבל אם האמא התחתנה עם גוי אחר, הרי אין זה קריבה כלל, ואסור להבת להתייחד עמו, ואפילו האמא נמצאת בבית ג"כ אסור ^ב שאסור לישראלית להתייחד עם כותי אפילו אשתו עמו.

-
- א. שו"ת אגרות משה אה"ע ח"ד ס' ס"ד והגר"נ קרליץ שליט"א וע"ע שו"ת שבט הלוי ח"ט ס' ר"ס.
 ב. כמבואר בשו"ע אה"ע סי' כב ס"ג.

וכן אסור לה להיות אצל אחותה אם נמצא שם הבן שלה, שיש כאן איסור יחוד עם גוי, והאמא (הגויה) אין לה דין שומרת, וע"כ יש ליזהר עכ"פ במשך היום להשאיר את הדלת פתוח כל הזמן.¹

העומד מצד חתן להיות עד קידושין

שאלה:

ב ידיד של החתן שהתחייב להלביש את החתן לצורך הנישואין (כגון שאין לו הורים) או מי שהתחייב ליתן תרומה לצורך הכנסת כלה לזוג מסויים, האם יכול להיות עד קידושין.

תשובה:

היות שע"י הקידושין חל עליו ההתחייבות לשלם עבור הזוג, ממילא נעשה לבעל דבר ואינו ראוי להיות עד קידושין.¹

- ג. אבל בלילה עצה זו לא מהני כיון שאין אנשים נמצאים ברחוב, וכמבואר בפתחי תשובה אה"ע סי' כ"ב ס"ק ט'.
- ד. הגר"נ קרליץ שליט"א. ויסוד השאלה הוא האם פסול נוגע הוא משום חשש משקר או שעצם הקירבות נחשב לפסול, דאי נימא שהוא משום חשש משקר, א"כ באופן שזה לחובה לא שייך חשש משקר, וכמו בנר"ד שהוא לחייב עצמו, אבל אם הפסול משום שהוא קרוב, א"כ בכל אופן לא נאמן, ועי'

עינוי אלמנה שהתחתנה

שאלה:

ג כתוב בתורה ^ה "כָּל אֶלְמָנָה... לֹא תֵעָנּוּן", האם אלמנה שהתחתנה פעם שניה וכעת היא נשואה, נמצאת בגדר זה או לא?

תשובה:

כתוב בספר מהרי"ל ליקוטים: "מהרי"ל הוא מהר"י סג"ל שהיה מדבר על אשתו עם אחרים היה אומר וכו', וכשהיה מדבר לעצמה היה מכבדה בדבריו כאילו מדבר אל רבים מפני שאלמנה נשאה, עכ"ל. הרי משמע שגם לאחר נישואים שניים ג"כ יש לה דין אלמנה. ובספר "מגד גבעות עולם" כתב: שאלתי את הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל אם יש איסור של עינוי אלמנה גם כשהתחתנה בזיווג שני, האם היא עדיין בכלל "אלמנה" לעניין עינוי. והשבני: ראייה מתלמוד אין לי בדין זה אבל מעשה אני

בסמ"ע [ס' ל"ז ס"ק א'] בשם הלבוש שפסול נוגע הוא משום קרוב ולא משום חשש משקר, והסמ"ע חולק עליו שזהו משום חשש משקר, וכ"כ בש"ך שם, והוכיח מזה שנוגע לא משום קרוב רק משום חשש שקר, ונוגע לחובה שפיר נאמן, עיי' שם. וע"ע בהגה"ת רע"א, ובפתחי תשובה שם.

יודע כאשר נתאלמן הגאון רבי יצחק אלחנן מקובנא זצ"ל ודיברו לו שידוך של אלמנה לזיווג שני אמר אז שהוא חושש מאיסור "כָּל אֶלְמָנָה... לא תַעֲנוּן" ומשמע שהאיסור לא פקע. עכ"ל. ויש לדחות דשם כוונתו שאם יפגוש אותה ולא ירצה אותה נמצא שגם לה צער בעודה אלמנה ולכן העדיף לא לפגוש אותה כלל.

קריאת שם על שם חיים

שאלה:

ד האם בן ספרד יכול לקרוא לבנו על שם בן אשכנז שעדיין חי או שמא כיון שאצל בני אשכנז מקפידים על כך אין לעשות כן?

תשובה:

אין בזה שום קפידא כלל¹.

שאלה:

ה בן אשכנז שיש לו סבתא ספרדיה ורוצה שנכדה (בן אשכנז) ייקרא על שמה, האם מותר לעשות כן?

1. הגר"ש אלישיב שליט"א. והוסיף הרי יש הרבה ילדים שכבר נקראו על שמי (כשהיה סנדק ראה שקראו לילד בפניו על שמו).

תשובה:

מנהג אצל בני אשכנז שלא לקרוא על שם החיים, רק על שם הנפטרים, וכל זה משום כבודם של הזקנים, אבל אם הסבתא רוצה בכך מותר לקרוא על שמה ¹.

שם חתן כשם חמותו

שאלה:

ו חתן ששמו שמחה ומציעים לו שידוך כאשר גם לאם הכלה קוראים שמחה, האם יש בזה קפידא משום שיווי השמות?

תשובה:

נוהגים להקפיד על שיווי שמות דוקא בחתן וחמותו או כלה וחמותה, אבל חתן וחמותו לא שמענו שמקפידים ².

וכעין זה היה מעשה בבחור ששמו יונה, והציעו לו שידוך שגם לחמותו קוראים יונה, והורו בזה ³ שזה ב' שמות נפרדים, דיונה של איש הוא על שם יונה הנביא, ויונה של אשה הוא על שם עוף הנקרא יונה.

ז. הגר"נ קרליץ שליט"א.

ח. הגר"ח קניבסקי שליט"א.

ט. הגראי"ל שטיינמן שליט"א.

אברה הכתובה בבית

שאלה:

ז אדם שעבר דירה ואינו מוצא את שטר הכתובה למרות שברור לו שראה אותה לאחר המעבר, האם זה מספיק או שמא מכיון שעכשיו אינו יודע היכן הכתובה, הר"ז בכלל אסור להשהות האשה בלי כתובה, וחייב מיד לכתוב כתובה חדשה?

תשובה:

אסור לאדם לשהות עם אשתו שעה אחת בלי כתובה^י, אבל אין הכתובה חייבת להיות ממש בתוך ביתו, אלא העיקר שהאשה תדע היכן היא מונחת^א. אולם בנד"ד שלא יודעים איפה נמצאת כרגע הכתובה, עדיין יש לדון אם זה נחשב כאילו אין לו כתובה כלל, וי"ל מכיון שהטעם שאסור לשהות בלי כתובה, משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, וכאן יודע שבודאי הכתובה נמצאת בתוך הדירה, רק צריכים עוד לחפש, נחשב שיש

י. שו"ע אה"ע ס' ס"ו.

יא. ומה"ט לפעמים שהחתן והכלה מגיעים אחרי החתונה לביתם והכתובה עדיין אצל אם הכלה, בודאי שמותרים להתייחד, מאחר שיודעת היכן הכתובה נמצאת. ומה"ט נמי שנוסעים למקום אחר לחופש וכד' אין חיוב לקחת עמהם את הכתובה, דעיקר הוא שיודעים איפה מונחת הכתובה. וכן הורה בעל "שבט הלוי" שליט"א.

כתובה, ולא צריך לכתוב בינתיים כתובה אחרת י^ב.

**אירוסין תוך ג' חדשים
מהגירושין**

שאלה:

ח אשה שנתגרשה, צריכה לחכות ג' חדשים עד שמתחתנת פעם שניה (משום הבחנה) האם יכולה להתארס מיד, גם בתוך ג' חדשים.

תשובה:

איתא בשו"ע י' כל אשה שנתגרשה או שנתאלמנה הרי זו לא תנשא ולא תתארס עד שתמתין צ' יום חוץ מיום שנתגרשה או שמת בעלה בו, וחוץ מיום שנתארסה כדי שיודע אם היא מעוברת וכו'. וכתב הרמ"א אבל מותרת לעשות שידוכים בלא אירוסין, רק שלא יכנס עמה בבית.

וכתבו הבית שמואל והחלקת מחוקק י' בשם הבית יוסף שישבע המשדך שלא יכנס בבית המשודכת עד סוף הזמן, כדי שלא יבא לידי

יב. הגר"ח קניבסקי שליט"א.

יג. אה"ע סי' יג ס"א.

יד. שם.

תקלה, ע"ש טו.

נשא אשה ונמצא לה מום בלב

שאלה:

ט שלשה ימים לאחר השבע ברכות, אמרה האשה לבעלה שיש לה קוצב לב מגיל תשע, הבעל נבהל, ואמר לעצמו עכשיו בדיעבד נמשיך, לאחר ג' חדשים אמרה שצריכה ללכת לרופא לבדוק שהכל תקין, הבעל הלך עמה לרופא ופגש את אחיה, ונתגלה לו שגם לו יש קוצב לב, ואמר הבעל א"כ זה מום משפחתי, ואיני רוצה בה, ומיד הלך לבית הוריו, האם צריך גט או שמא זהו מקח טעות.

תשובה:

אם מיד שנודע בפעם ראשונה, שיש לה קוצב לב - היה מקפיד ולא היה מוותר, היה זה דין מקח טעות, שזה ממש מום במקח, אבל כאן שוויתר על עצם הקוצב לב, ורק יש לו הבדל בין אם זה מום שלה לבד בין מום משפחתי, שמא הבדל זה

טו. וכן היה מעשה, שהתארוסו תוך התשעים ושנים יום, והיה שם הגר"מ הלבירשטאם זצ"ל מבד"ץ ירושלים בשעת האירוסין, וכשיצא משם שמע שהיא רק עכשיו נתגרשה ומיד קרא לחתן לתוך חדר והשביעו על כך שלא יכנס לבית הכלה וכנ"ל. וע"ע שו"ת אחיעזר ח"ד סי' מ"ח מש"כ בזה.

לא נחשב למום במקח, וצריך גט, אבל פשיטא שאין לו חיוב לשלם הכתובה טז.

חליצה באח גדול נשוי או אח קטן ובחור

שאלה:

י מעשה באברך שנפטר בלי ילדים ר"ל, ויש כמה אחים נשואים, ויש אח צעיר יותר שעדיין אין לו אשה, מי יעשה חליצה האח הגדול הנשוי או האח הצעיר הבחור?

תשובה:

אם אין שום הבדל ביניהם, ושניהם מסכימים עדיף שהאח הקטן הבחור יחלוץ אבל אם יש סיבה שלא רוצים (וכגון שהאח הקטן קשה לו נפשית לחלוץ) יכול לכתחילה האח הנשוי לחלוץ, ועיי' בהג"ה פ'.

טז. אחי רבי אהרן דוד שליט"א בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א.

יז. במשנה יבמות (לט.) מבואר "מצוה בגדול לייבם, לא רצה הגדול לייבם מהלכין על כל האחין לפי הסדר עד הקטן שבאחים, אם לא רצו חוזרים אצל גדול ואומרים לו עליך מצוה או חלוץ או יבם, עיי"ש, וכן הדין במצות חליצה. והנה מבואר בגמרא (שם כו:) "וחליצה פסולה" היינו חליצה שנעשה ע"י יבם ויבמה שאסור להם להתייבם, זוהי חליצה גרועה, ואינה מועילה לפטור יתר האחים, ועדיין זקוקה

עיר שיש עליה קול של "חרם"

שאלה:

יא מפני השמועה נאמר כי בעיר "יורק" שבאנגליה היה חרם ללון שם, מפני שלפני מאות שנים עשו

היבמה לחלוק ליתר האחים.

ובזה"ז שיש חרם דרבינו גרשום שאסור לישא שתי נשים, אם נופלת יבמה לפני אדם נשוי, יש סוברים שבכה"ג לא הוחרם מקרה זה (שו"ע אה"ע ס' א', סעיף י' כדעת הריטב"א), ויש סוברים שאסור לייכם אלא לחלוק (רמ"א שם). ולפ"ז יש אומרים שאם כל האחים נשואים כל א' צריך לקיים מצות חליצה, שכולם עושים חליצה פסולה ולא מועיל ליתר האחים (ע' מרדכי יבמות פרק י"ב ס' נ"ז, ומסיים שבית דין יתירו את החרם ותותר בחליצה אחת).

ולהלכה כתב הבית שמואל (סדר החליצה ס"ק מ"ו) כי אין לחוש לדבר, שגם כשיש חרם דרבינו גרשום, מ"מ נחשב ראוי לייבום, ורק אריא הוא דרביע עלה, ושפיר פוטר חליצתו את כל האחין, ומ"מ היכא שיש אח שאינו נשוי, אפילו אינו גדול שבאחים, אז חליצת הקטן עדיף בית שמואל ס' קס"א ס"ק ז. וע"ע שו"ת דברי חיים ח"ב אה"ע ס' קע"ו, ושו"ת שואל ומשיב מהדורא א', ח"א סי' ס"ט, ובשו"ת אבני נזר אה"ע סי' רי"ב) וכוונתו רק לכתחילה אם שניהם רוצים, אבל אם הגדול רוצה והקטן אינו רוצה אין כופין לקטן, ומעיקר הדין בודאי שניהם עולין לייבום ופוטרים לכולם ע"י חליצתם. (שו"ת רע"א, מה"ת תש' מ"ב, וח"ג תש' מ"ה).

פרוגרום נגד היהודים. האם עדיין קיים היום
איסור לגור שם, והאם אפשר כיום לעשות שם
מקום נופש?

תשובה:

כל זמן שאין שום דבר ברור או מסורת בכתב
שעשו תקנה כזו, א"א לאסור עפ"י דין ללכת
לשם. ועכ"פ אם זה לצורך מסחר ודאי מותר י".

יח. בעל "שבט הלוי" שליט"א. והוסיף שכאשר היה בכנסיה
הגדולה השניה שבוינה [בשנת תרפ"ט], דנו האם יש איסור
לגור בספרד, שגם שם בגלל הצרות שעשו ליהודים דברו
בינם לעצמם שלא יחזרו לשם, אבל תקנת הפוסקים לדורות
לא עשו.

לעילוי נשמת

**האשה הדגולה והחשובה
עדינת הנפש ואצילת המדות**

מרת מרים חנה תקוה דינר ע"ה

ב"ר אורי יהודה הכהן ע"ה

נלב"ע י"ט מרחשון תשס"ז

אשת חיל עמרת בעלה

הר"ר אברהם משה שליט"א

אשר עמדה לימינו בכל פעולותיו למען הרבות

תורה ודעת בכל תפוצות הגולה

זכתה להעמיד דורות ישרים מבורכים

לתורה ועבודה וגמילות חסדים

ת. נ. צ. ב. ת.

לעילוי נשמת

הדגול ורב מעש

ר' בן ציון ז"ל

בן יבלחמ"א הר"ר אברהם משה הלוי דינר שליט"א

נלב"ע ט"ז אדר שני תשס"ח

שהיה בו אהבת תורה וחסד באופן מופלג

ומגדולי מחזיקי תורה בימינו

פיזר רוב ממונו לצורך הכלל

וקיבל כל אחד בסבר פנים יפות ובנעימות

והחיה ושמח לב אלמנות ויתומים

ת. נ. צ. ב. ה.

לתורם בעילום שם

**יזכה לעסוק בתורה ובמצוות
בבריות גופא ונהורא מעליא,
ובכל אשר יפנה יצליח לטובה ולברכה
והקרן קיימת לעוה"ב.**